

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ

МИНИСТАРСТВА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

ГОД. XXVIII

МАЈ 1907

БРОЈ 5

СЛУЖБЕНИ ДЕО

УКАЗИ ЊЕГОВОГА ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА СРБИЈЕ ПЕТРА I

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

ПОСТАВЉЕЊЕ

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 30 маја 1907 постављен је поново за Министра просвете и црквених послова господин *Андра Николић*, досадашњи Министар просвете и црквених послова.

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 26 маја 1907, на предлог господина Министра просвете и црквених послова постављен је:

у Министарству просвете и црквених послова: за начелника III класе просветног одељења, г. *Миливоје Ј. Поповић*, секретар I класе истога министарства.

ЕПАРХИЈСКИ ДУХОВНИ СУДОВИ

ДУХОВНИ СУД ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

ПОСТАВЉЕЊА

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 18 маја 1907 године, на предлог господина Министра просвете и црквених послова, постављен је:

У духовном суду епархије нишке за председника протојереј г. *Петар М. Суботић* председник духовног суда епархије шабачке по молби.

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 19 маја 1907 године, на предлог господина Министра просвете и црквених послова постављен је:

У духовном суду епархије нишке: за секретара друге класе, г. *Гаврила Милошевића* ђакона неготинске цркве.

ПЕНЗИОНОВАЊЕ

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 18 маја 1907 године, на предлог господина Министра просвете и црквених послова, решено је:

да се протојереј г. *Михаило А. Поповић*, председник духовног суда епархије нишке, на основу §. 70 закона о чиновницима грађанског реда стави у стање покоја с пензијом, која му припада по годинама службе.

ОТПУШТАЊЕ

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 19 маја 1907 године, на предлог господина Министра просвете и црквених послова, а по саслушању Министарског Савета решено је:

да се јереј г. *Михаило Д. Стојановић*, секретар духовног суда епархије нишке, на основу §. 76 закона о чиновницима грађанског реда у интересу државне службе из исте отпусти.

ДУХОВНИ СУД ЕПАРХИЈЕ ШАБАЧКЕ

ПОСТАВЉЕЊА

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 19 маја 1907 године, на предлог господина Министра просвете и црквених послова постављени су:

У духовном суду епархије шабачке: за председника: протојереј г. *Коста П. Јовановић*, члан истог суда; и за члана јереј г. *Владимир Виторовић*, прота прељински и намесник љубићки.

ДУХОВНИ СУД ЕПАРХИЈЕ ЖИЧКЕ

ПОСТАВЉЕЊЕ

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 5 маја 1907 године, на предлог господина Министра просвете и црквених послова постављен је:

У духовном суду епархије жичке: за члана г. *Михаило Радовић*, свештеник љубићки.

СРЕДЊЕ ШКОЛЕ

ПОСТАВЉЕЊЕ

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 26 маја 1907 год., на предлог господина Министра просвете и црквених послова постављен је:

у Реалци: за професора г. д-р *Петар А. Вукићевић*, секретар I класе Министарства просвете и црквених послова, по службеној потреби.

УВАЖЕЊЕ ОСТАВКЕ

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 19 маја 1906 године, решено је:

да се г. *Драгиши Лазаревићу*, суленту пожаревачке гимназије, уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

ПРЕТПИСИ ГОСПОДИНА МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

ПОСТАВЉЕЊЕ

Претписом господина Министра просвете и црквених послова ПБр. 5693 од 1 маја 1907 године на основи чл. 8 закона о Народном Позоришту постављен је за члана књижевничко-уметничког одбора г. *Бранислав Ђ. Нушић*, књижевник.

НАРОДНЕ ШКОЛЕ

Претписок господина Министра просвете и црквених послова постављен је у народној школи:

г. *Милан Љ. Попозић*, пређашњи привремени учитељ за вршиоца дужности учитеља на *Ставама*, окр. подринског;

Претписима господина Министра просвете и црквених послова премештени су ови наставници народних школа:

г. *Димитрије Тасић*, учитељ у Врановцу окр. моравског, по молби за учитеља у граду *Сталаћу*, окр. крушевачког;

г-ђа *Даринка Н. Петровићка*, учитељица у Белици окр. моравског по молби за учитељицу у граду *Сталаћу* окр. крушевачког;

Претписима господина Министра просвете и црквених послова стављени су у пензију ови наставници народних школа:

г. *Никола Дамњановић*, учитељ у *Миријеву*, окр. београдског 1 маја 1907 год.

г-ђа *Даница Јоксимовићка*, учитељица у Врању 9 маја 1907 год.

Претписом господина Министра просвете и црквених послова разрешен је од дужности наставника народне школе:

г. *Бождар Тошковић*, привремени учитељ у Враћевшници, окр. рудничког.

Претписом господина Министра просвете и црквених послова разрешен је управитељске дужности: г. *Петар Бурџић*, учитељ београдски.

Одлуком господина Министра просвете и црквених послова ЦБр. 7257 од 18 маја 1907 отиуштена је из службе г-ђца *Персида Ристићева* учитељица у Мајданпеку округа крајинског без губитка стечених права у случају повратка у службу.

УМРЛИ НАСТАВНИЦИ

Тодор Ристић, учитељ у Лукавици среза колубарског, округа београдског, умро је 24 априла 1907 гоо.

Катарина Ристићева, учитељица у Исакову, округа моравског, умрла је 23 априла 1907 год.

Ђорђе Живковић, учитељ у Лесковцу, окр. пожаревачког, умро је 2 маја 1907 год.

Љубица Перовићка, учитељица у пензији, умрла је у Београду 18 марта 1907 год.

ИЗАСЛАНИЦИ ГОСПОДИНА МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА ПО СРЕДЊИМ ШКОЛАМА

Господин Министар просвете и црквених послова на основи чл. 9 закона о средњим школама одлуком својом ПБр. 6558 од 11 маја 1906 године одредио је за своје изасланике на овогодишњим испитима зрелости и за преглед средњих школа, државних и приватних, ову господу:

г. *Ђорђа Станојевића*, професора Универзитета, за *другу београдску гимназију*;

г. д-ра *Драгољуба Павловића*, професора Универзитета за *трећу београдску гимназију*;

г. *Саву Урошевића*, професора Универзитета, за гимназије, у *Зајечару и Неготину*;

г. д-ра *Михаила Петровића*, професора Универзитета, за гимназије у *Крагујевцу и Јагодини*;

г. *Андру Стевановића*, професора Универзитета, за гимназије у *Пожаревцу и Смедереву*;

г. *Јевту Стевановића*, професора Универзитета, за гимназије у *Ужичу и Чачку*;

г. д-ра *Богдана Гавриловића*, професора Универзитета, за *Реалку у Београду*;

г. *Павла Поповића*, ванредног професора Универзитета, за *прву београдску гимназију*;

г. *Михаила Марковића*, директора у пензији, за гимназије у *Нишу и Пироту*;

г. д-ра *Петра Вукићевића*, вршиоца дужности начелника секретара Министарства просвете и црквених послова, за гимназије у *Крушевцу, Лесковцу и Врању*; и *Вишу Женску Школу у Крушевцу*;

г. *Миливоја Поповића*, секретара Министарства просвете и црквених послова за гимназије и *Више Женске Школе у Шапцу и Ваљеву*.

У П У С Т В О

Министарским изасланицима за испите зрелости и за преглед средњих школа школске 1906/7 године.

На основу чл. 9. закона о средњим школама одређени изасланици за ову 1906/7 школску годину обратиће пажњу:

А. У школи.

I. Да се испит зрелости тачно држи по прописаним правилима ПБр. 3403 од 22. марта ове године, како би кандидати, који положи овај испит, доиста могли са успехом пратити предавања на Универзитету или Политехници.

II. Да се прегледом школе и присуством на часовима предавања и испитивања у појединим разредима оцени:

1) да ли су наставници прешли цело наставно градиво, које је прописано за сваки предмет у појединим разредима;

2) да ли су се при томе наставници држали прописаних уџбеника;

3) да ли ученици са разумевањем одговарају;

4) да ли наставници методски раде у школи и да ли тромесечне оцене ученицима из успеха (чл. 35) изводе правилно по оценама из пропитивања и писмених задатака;

5) да ли у школи влада добар поредак и извршују ли се правила о разредним старешинама ПБр. 17.887 од 12. октобра 1904 године, као и да ли владање ученика одговара васпитним захтевима и извршују ли се правила о владању ученика;

6) да ли се воде уредно и тачно разредни дневници и главне уписнице;

7) врше ли у опште директор (чл. 66 и 67), наставници (чл. 68), пословођа (чл. 79), књижничар (чл. 80), разредне старешине (чл. 81 и 82), разредна већа (чл. 83—87), професорски савет (чл. 88—93) и школски лекар (чл. 94—95), предано своје дужности;

8) да ли се и у којој мери негују у школи вештине: певање, свирање, цртање, лепо писање и гимнастика; и

9) имају ли државна и приватна средња школа у месту све што се тражи чл. 8. зак. о средњим школама: печат са државним грбом и именом завода; школски намештај, књижнице за наставнике и за ученике, кабинете, лабораторије и друга потребна учила и у каквом се стању налазе.

Б. Ван школе.

1) шта су према чл. 6. зак. о средњим школама општина и школска област учинили за средњу школу и шта се мисли у будуће учинити од стране општине и округа;

2) да ли према месним приликама (чл. 13. зак. о средњим школама) треба допустити измену наставног плана и програма, и има ли каквих жеља и тражења по овом питању;

3) мишљење о томе: треба ли да остане у томе месту таква средња школа, каква је сад, или је треба (чл. 4. зак.) свести на мање

разреде, или ако је нижа подићи на више разреде; или нижу средњу школу треба претворити у неку стручну (занатлиску, ратарску, трговачку) школу.

По извршеном испиту зрелости и прегледу школа изасланици ће поднети тачан и исцрпан извештај о послу, који им је поверен.

НАДЗОРНИЦИ НАРОДНИХ ШКОЛА

На основи чл. 84. закона о народним школама, а у вези с одлуком Главног Просветног Савета од 8. маја ове год. СБр. 30., Господин Министар просвете и црквених послова одлуком својом ПБр. 6741 од 10. маја 1907. године одредио је за надзорнике који ће крајем ове школске године прегледати основне школе и оценити успех ученика и рад учитеља и учитељица ову госноду:

У Београду и београдском округу:

1. у Београду код Саборне цркве и за срез врачарски: г. Милорада Петровића, проф. Богословије Св. Саве;
2. На Дунав. Крају и за посавски срез: г. г. др. Светолика Стевановића, проф. I. беогр. гимн. и Радосава Васовића, проф. III. беогр. гимназије;
3. на Источноме Врачару и за грочански срез: г. Илију Ђукановића, проф. I. беогр. гимназије;
4. на Западном Врачару и за колубарски срез: г. Јосифа Ковачевића, проф. реалке;
5. на Савинцу и код Споменика и за космајски срез: г. г. Бошка Савића, проф. III. беогр. гимн., и Јеремију Живановића, проф. II. београдске гимназије;
6. у Палилули и у Смедереву и Паланци: г. Драгутина К. Антића, професора В. Ж. Школе у Београду;
7. на Теразијама и у половини среза јасеничког, окр. смедеревског: г. Јована Марјанског, проф. III. београд. гимназије;
8. на Сави и у Топчидеру, и у половини среза јасеничког, окр. смедеревског: г. Гаврила Јовановића, професора I. београдске гимназије.

У ваљевском округу:

1. за Ваљево и срез подгорски: г. Сретена Вукашиновића, проф. ваљевске гимназије.
2. за срезове: ваљевски (без Ваљева) и колубарски: г. Димитрија Соколовића, учитеља из Београда;
3. за срез посавски: г. Уроша Благојевића, учит. из Београда;
4. за срез тамнавски: г. Михаила Станојевића, учитеља из Београда.

У врањском округу:

1. за Врање и срез пчињски: г. Јована Ђ. Јовановића, проф. мушке учитељске школе у Јагодини;

2. за срез власотиначки: г. Јована Стојановића, учитеља из Лесковца.

3. за срез јабланички: г. Николу Ђорђевића учит. из Лесковца.

4. за Лесковац: г. Петра А. Типу, професора I. београдске гимназије;

5. за срез лесковачки (без Лесковца): г. Вучка Јоксимовића, професора врањске гимназије;

6. за срезове масурички и пољанички: г. Милана В. Поповића, учитеља из Лесковца.

У крагујевачком округу:

1. за Крагујевац (без Вежбаонице Женске Учитељске Школе) и за срез јасенички: г. г. Милоша Марковића и Панту Милановића, професора крагујевачке гимназије;

2. за срез гужански: г. г. Владимира Радојевића, проф. крагујевачке гимназије и Јована П. Јовановића, учитеља из Крагујевца;

3. за срез крагујевачки: г. Тодора Бушетића, учитеља из Пољне;

4. за срез лепенички: г. г. Стевана Нешића, проф. крагујевачке гимназије и Петра Поповића, учитеља из Аранђеловца.

У округу крајинском:

1. за Неготин, Радујевац, Брзу Паланку и Кладово: г. Боривоја Ј. Поповића, професора III. београдске гимназије;

2. за срез брзопаланачки (без Брзе Паланке): г. Миливоја Башића, професора III. београдске гимназије;

3. за срез кључки (без Кладова): г. д-ра Стевана Окановића, професора Жен. Учитељске Школе у Београду;

4. за срез крајински: г. г. Стевана Ђорђевића и Срећка Стевановића, учитеље из Београда;

5. за срез неготински (без Радујевца): г. г. Живка Јовановића и Михаила Сретеновића, учитеље из Београда;

6. за срез поречки: г. Миту Живковића, проф. III. београдске гимназије.

У округу крушевачком:

1. за Крушевац — женске школе — и за срез ражањски: г. Радомира Илића, професора крушевачке гимназије.

2. за Крушевац — мушке школе — и срез тртенички: г. Милана М. Томића, професора крушевачке гимназије.

3. за срезове жупски и копаонички: г. Василија Терзића, учит. из Крушевца;

4. за срез расински: г. Стевана Живојиновића и Драгутина В. Поповића, учитеља из Крушевца.

У округу моравском:

1. за Ђуприју и Параћин: г. Николу Врсаловића, професора II. београдске гимназије;

2. за срез белички: г. Милутина Николића, учит. из Крагујевца;

3. за срез деспотовачки: г. Станоја Мијатовића, учит. из Пољне;

4. за срез левачки: г. Љубомира Миловановића, професора II. београдске гимназије;

5. за срез параћински: (без Параћина) Димитрија Димитријевића, учитеља из Јагодине;
6. за срез ресавски: г. Д-ра Данила Катића, професора III београдске гимназије;
7. за срез темњишки: г. Јована Милијевића, учит. из Јагодине.

У округу нишком:

1. у Нишу, на Стамбол-Капији и код Саборне Цркве и за срез сврљишки: г. Павла Љотића, проф. алексиначке учит. школе;
2. у Нишу, на тргу Кнеза Михаила, у Београд-Махали и Јаг години-Махали и за срез бањски: г. Димитрија Марчића, професора нишке гимназије;
3. за срез алексиначки: (без Алексинца) г. Симу Јеврића, учит. из Параћина;
4. за срез моравски: г. Крсту Костића, професора из Пирота;
5. за срез Нишки: г. Ђорђа Којића, учитеља из Београда.

У широтском округу:

1. у Пироту, на Пазару и за срез белопаланачки: г. Александра Крстића, професора нишке гимназије;
2. у Пироту, у Тија-Бари и за срез дужнички: г. Милутина Ђорђевића, професора нишке гимназије;
3. за срез нишавски: г. Стевана Илића, учитеља из Пирота.

У иодринском округу:

1. у Шапцу, за половину школа и за срез поцерски: г. Михаила Атанасијевића, професора шабачке гимназије;
2. у Шапцу, за половину школа и за срез рађевски: г. Николу Јанчића, проф. шабачке гимназије;
3. за срез азбуковачки: г. Димитрија Стојановића, учитеља из Обреновца;
4. за срез јадрански: г. Павла Швабића, професора Богословије Св. Саве.
5. за срез мачвански: г. г. Михаила Ивковића, проф. Богословије Св. Саве и Мирка М. Поповића, проф. II београд. гимназије; и
6. за посаво-тамнавски срез: г. Андрију Станојевића, учитеља из Лешнице.

У пожаревачком округу:

1. за Пожаревац: г. Владимира Д. Стојановића, проф. Богословије Св. Саве;
2. за срез голубачки: г. Драгољуба Поповића, професора Више Жен. Школе у Београду;
3. за срез звишки: г. Николу Соколовића, учит. из Београда;
4. за срез млавски: г. г. Владимира Радивојевић, Божидара Ђорђевића и Љубомира Јовановића, професоре пожаревачке гимназије;
5. за срез моравски: г. г. Николу Чолаковића и Гвоздена Јовановића, учитеље из Београда;
6. за срез пожаревачки: г. г. Павла Аршинова, професора Жен. Учит. Школе у Београду и Чедомира Петровића, проф. реалке.

7. за срез рамски: г. г. Јована Кангрџу и Рудолфа Бикловића, професоре пожаревачке гимназије; и
 8. за срез хомољски: г. Јована Годубовића, учитеља из Петровца,

У округу рудничком:

1. за Горњи Милановац и срез качерски: г. Софронија Симића, професора Жен. Учитељска Школе у Крагујевцу;
 2. за срез љубићки: г. Владимира К. Петковића, проф. Богословије Св. Саве;
 3. за срез таковски: г. Димитрија Ћосића, учитеља из Горњег Милановца.

У округу смедеревском:

1. за срез орашки: г. г. Јована Анђелковића, учитеља из Смедерева и Глишу Јовановића, учитеља из Паланке;
 2. за срез подунавски: г. Димитрија В. Марковића, учитеља из Церовца.

У округу тимочком:

1. за Зајечар и срез тимочки: г. Милана Гајића, професора зајечарске гимназије;
 2. за срез бољевачки: г. г. Михаила П. Милошевића, учитеља из Београда и Николу Богдановића, учитеља из Радујевца;
 3. за срез вагљавски: г. Алексу Станојевића, професора П. београдске гимназије;
 4. за срез зајечарски: г. г. Михаила Марковића, проф. зајечар. гимназије, Арсу Пангића, учитеља из Неготина и Драгутина Виторовића учитеља из Књажевца.

У округу тошличком:

1. За Прокупље и срез косанички: г. Владимира Радића, проф. пиротске гимназије;
 2. за срез добрички: г. Косту Јовановића, учит. из Пирота; и
 3. за срез прокупачки: г. Јована Тодоровића, учит. из Куршумлије.

У ужичком округу:

1. за Ужице и срез ужички: г. Павла Вујића, професора ужичке гимназије;
 2. за срезове ариљски и пожешки: г. Љубомира Смиљанића, учитеља из Ужица;
 3. за срезове златиборски и црногорски: г. Цветка Радојичића, учитеља из Ужица; и
 4. за срез рачански: г. Јеврема Чакаревића, учит. из Ужица.

У чачанском округу:

1. за Чачак и срез студенички: г. Светозара Томића, професора Богословије Св. Саве;
 2. за срез драгачевски: г. Мирка Поповића, професора ужичке гимназије;
 3. за срез жички: г. Милана Е. Мужу, вишег учитеља крушев. гимназије;

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

4. за срез моравички: г. Нинка Цветојевића, учит. из Чачка и

5. за срез трнавски: г. Јована Поповића, учитеља из Гор. Ми-
лановца.

Напомена: У вежбаоницама Женске Учитељске Школе у Београду и Крагујевцу и у основним школама у Алексинцу и Јагодини испите ће извршити управитељи учитељских школа тамошњих.

УПУСТВО

Министарским изасланицима за преглед народних школа школске 1906/7 година.

На основи чл. 84. закона о народним школама одлуком својом од 10. маја ове год., ПБр. 6741., одредио сам Вас да крајем ове школске године прегледате све народне школе у и извршите у њима годишње испите ради оцене ученичког успеха и наставничког рада.

Узимајући да су Вам добро познати сви законски прописи, који се тичу народних школа и да сте исто тако упознати са захтевима савремене науке о васпитању и настави, налазим да је довољно да Вам само неколиким напоменама скренем пажњу на важније тачке Вашег рада.

I. Надзор над народним школама с погледом на њихову спољашњу страну врши министарство просвете и црквених послова у току школске године преко окружних школских одбора, чије су дужности побројане у чл. 64. закона о народним школама. Ваш је задатак да се уверите код сваке школе, да ли је старање о њој од стране окружног школског одбора било онакво како закон захтева и да ли су месни школски одбори и наставници чинили све што до њих стоји да школа буде добро уређена и снабдевена свима потребама. Ако наиђете на ма какву неисправност у овом погледу, Ви ћете се постарати, да сазнате до кога је за то кривица. Нарочиту ћете пажњу обратити на стање школских зграда и школског намештаја, школских и народних књижица и наставних средстава. Уз Ваш извештај послаћете ми списак школских зграда које у интересу дечјег здравља треба затворити и списак школа које немају најпотребнијег намештаја и учила и које нису набавиле бар најважније препоручене књиге и листове, а нарочито Просветни Гласник и друге педагошке листове, Здравље и Кола Српске Књижевне Задруге.

II. Главни посао Ваш може се на ово двоје свести: 1, да се тачно уверите о успеху ученика и на основи тога да одлучите о њихову превођењу у старији разред и 2, да савесно оцените рад наставников и његов успех да обележите законом предвиђеним оценама (члан 48.).

1. Да бисте ученике правилно оценили, потребно је да ово имате на уму:

а). Сваки од ученика, који буду на испиту, мора бити испитан бар из једног од главнијих предмета.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

б). Слаби и осредњи ученици, а тако и они који понављају разред, треба да буду испитани из више наставних предмета, да би се поузданије одлучило о њихову преласку у старији разред. Ове ће те одлуке доносити по своме уверењу на основи брижљивог испитивања, али ни један ученик не сме прећи у старији разред (осим случајева под П. 1. д. ових напомена), ако је из већине наставних предмета показао неповољан успех, нити може остати да понови разред због неуспеха из једног предмета, ако је у осталим важнијим предметима показао повољан успех.

в). Ако у некој школи има могућности да се ученици за успех у настави и исправно владање награде књигама, треба из више наставних предмета испитати ученике, који се предлажу за награду. Ви ће те одлучити и забележити који ученици могу бити награђени.

г). У школама у којима нађете да је наставник своје ученике оцењивао сувише строго или сувише благо, дуже ће те се задржати испитујући ученике ради оцене њихова успеха и одлуке о преласку у старији разред, него у школама у којима је оцењивање било тачно. У таквом случају важиће само она оцена коју Ви ученику забележите.

д). У школама у којима ученици покажу слабији успех без своје кривице, на пр. због прекида у настави, променена ставника или одсуствовања наставничког, дуже ће те се задржати на испитивању свих ученика. У том случају гледаћете да у старији разред преведете све оне ученике за које има наде, да ће до године код вредног наставника моћи накнадити што су ове године изгубили.

ђ). У главну записницу забележићете поред осталог:

1. број уписаних ученика у почетку школске године;
2. број ученика на крају школ. године;
3. број ученика на испиту;
4. број ученика који прелазе у старији разред;
5. имена ученика, који остају да понављају разред, и
6. имена ученика који нису били на испиту.

2. Пошто је учитељ у првом реду васпитач народне омладине, при оцењивању његова рада не сме се ограничити на успехе његове у настави, већ треба да обратите пажњу и на васпитну дисциплину и на васпитање у ужем смислу, а наставу да цените по њеној васпитној вредности.

а). На годишњем испиту не може се увек познати које је мере за васпитну дисциплину наставник употребљавао у току школске године и какви су резултати тих мера. Али се ипак може утврдити или крајњи неуспех, кад су на пр. ученици и на испиту, у присуству министарског изасланика и гостију, немирни, кад без икаква реда улазе у учионицу и из ње излазе, кад се неправилно за реч јављају итд., или особити успех, кад су на пр. ученици не само чисти и чисто одевени на испиту, него се по њиховим књигама и другим стварима, а нарочито по годишњим радовима (цртанкама и писанкама и женским рукотворинама) види, да су код њих образоване за васпитање неопходно потребне посредне врлине (чистоћа, тачност, уредност и др.).

б). При оцењивању учитељева успеха у настави, не сме се сметнути с ума, пре свега, главни задатак васпитне наставе: многострано интересовање, а затим и задатке појединих наставних предмета,

који су обележени, у кратко, у наставним плановима и програмима за народне школе у Краљевини Србији.

Да бисте се уверили да ли је наставник умео своје ученике заинтересовати за сазнавање истина, за испитивање узрочности појавама, за лепоте у природи и уметности, да ли их је умео одушевити да љубе ближњег, да народ свој воле и да живе и раде са вером и надом у Бога — морате при испитивању ученика пазити на то, да ли ови одговарају на ситна учитељева питања механички, или су у стању да већи низ мисли и везу исказују с разумовањем; да ли причају с осећањем, својски, природно, или само репродукују речи, које су, без непосредног интересовања, научили из књиге или из учитељевих уста; да ли постављене задатке решавају самостално и поуздано, или по наученим обрасцима, не знајући овима смисла; у опште, да ли је ученичко знање добивено у школи поуздано, да ли је постало права ученичка својина, тј. предмет њихова стална интересовања, или је све то резултат посредног интересовања: учења за оцену, за испит или из страха.

Ради овога Ви ћете, где год нађете за потребно, стављати и сами ученицима питања и постављати им задатке за решавање, не допуштајући при том да наставник ученицима помаже у одговарању.

в). На послетку имате да сазнате шта је учитељ непосредно чинио за остварење главног васпитног задатка: образовања моралне карактерности, тј. које је мере предузимао за васпитање у ужем смислу. Од родитеља ђачких, у слободном разговору са ученицима за време испитног одмора (пазећи при том да не оштетите учитељев углед), а и из многих одговора ученичких на испиту, Ви ћете, поред онога што нађете забележено у Дневнику Рада и што Вам учитељ сам саопшти, сазнати како је био уређен живот школски, како се наставник дружио са ученицима и њиховим родитељима, како им је примером предходио, да ли их је водио у цркву, да ли је приређивао школске свечаности и породичне састанке, слободне шетње и излете, састанке са ученицима других школа итд.

Све утиске Ваше о учитељеву раду забележићете у главну уписницу, тако да онај који ту забелешку прочита, може себи створити слику тога рада.

III. При прегледу продужних школа имате да утврдите ово:

1. Колико је од уписаних ученика дошло на испит? За одсутне гледаћете да сазнате зашто нису дошли.

2. Шта је у школи предавано и како су предмети распоређени на наставнике, ако их је било више?

3. Кад су почета а кад завршена предавања у њима и колико је часова недељно рађено?

4. Какав је успех постигнут из појединих наставних предмета и да ли наставници заслужују какву награду за рад у тој школи?

О свему томе израдићете засебан извештај за сваку такву школу и послати Министарству, а окружни школски одбор известићете какав су успех показали наставници који су радили у продужној школи (чл. 64. т. 10. закона о народним школама).

IV. Пошто свршите испит ученика, прегледате школску зграду, школски врт и друго што школи припада, уверите се каква је школска администрација, у каквом је стању школска књижица, саслушате

школске одборнице и присутне грађане и наставнике о њихову међусобну односу, остаје Вам да урадите још ово :

1. Да поуните *обрасце за личне податке о наставницима*. Ради овога потребно је да пре првог испита постављена питања добро прочитате и да за време сваког испита бележите што је важније.

На обрасцу при потпису треба означити дан испита и место школе.

2. Да поуните статистичке податке у обрасцима *»Статистика основних школа«*. При овоме раду морате pazити да одвојите градске школе од сеоских и мушке од женских. Није довољно у овом последњем случају број женске деце уврстити у рубрику ученица, јер ученице могу бити и са мушком децом. Кад се према напоменама упишу подаци: одвојено о мушким школама по градовима, о мушким школама по селима и о женским школама по градовима и женским школама по селима, ти ће се бројеви тако одвојени и сабрати. Обрасци нетачно попуњени вратиће се, а према тома сматраће се, да ни извештај није поднесен у остављеном року.

3. Да забележите у главну уписницу, поред онога што је напред споменуто, и наставнику оцену по чл. 48. закона о народним школама. При давању оцене треба да узмете у обзир све околности, које су могле утицати на школски рад олакшавајући или отежавајући га (број разреда у одељењу, број ученика, спрема ученика у почетку школске године, прекиди наставе, промена наставника, рад у туђем одељењу, болест наставника и др.).

Ако забележите оцену *недовољан*, означите је у уписници и зашто сте њоме обележили вредност учитељева рада, тј. које сте неуспехе у настави и васпитању утврдили на испиту.

У школама у којима је у току школске године радило више наставника забележићете оцену рада у главну уписницу с напоменом, колико је времена који наставник радио. О томе ћете поднети засебан извештај министарству с предлогом, коме да припадне та оцена. У образац за личне податке забележићете оцену наставнику чију школу прегледате, али ћете напоменути да ће министарство одлучити коме ће оцена да припадне.

Ако у Вашем реону има школа које су преко године радиле, али сада из ког било узрока немају наставника, а нису распуштене због заразне болести, или је наставник на одсуству, Ви ћете на време наредити месном школ. одбору, да искупи ученике на дан испита, па ћете испит сами извршити, ученике превести и оцену рада забележити у главну уписницу, с напоменом како је испит извршен, а министарству ћете поднети засебан извештај о таквим школама. У школама које су због заразне болести распуштене нећете држати испит, а министарство ћете о томе известити. Ви ћете се од окр. школ. одбора благовремено известити које су школе распуштене због заразне болести.

V. Све школе у одређеном Вам кругу морате прегледати најдаље до 29. јуна ове год. (чл. 22. зак. о нар. школама). Ради тога треба и на пут да се кренете 10. јуна, а и раније, ако имате да гледате већи број кола. По свршетку пре Вашег рада, поднећете министарству најдаље до 15. јула ове године:

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

1. Статистичке обрасце.
2. Обрасце с личним подацима.
3. Списак школа које треба затворити.
4. Списак школа које оскудевају у најпречим потребама.
5. Извештаје о продужним школама.
6. Извештаје о посебним случајевима (в. IV. 3 овога упуства.)
7. Општи извештај о стању народних школа које сте прегледали.
8. Посебне предлоге о појединим школама.
9. Рачун за исплату дневнице и попутнине по чл. 84. закона о нар. школама, са распоредом испита у засебном прилогу.

ПБр. 7349.

21. маја 1907. год.
у Београду.

Министар
просвете и црквених послова,

Анд. Николић с. р.

РАДЊА ГЛАВНОГА ПРОСВЕТНОГ САВЕТА

944. РЕДОВНИ САСТАНАК

21. марта 1907. год.

Били су: председник Сава Урошевић; потпредседник д-р Петар Л. Вукићевић; редовни чланови: Стеван Ловчевић, Васа Димић, Ранко Петровић, Јован Н. Томић, Павле Поповић, д-р Чед. Митровић, д-р Душан Рајичић; и д-р Миливоје Н. Јовановић; вапредни чланови: Мирко М. Поповић и д-р Светолик П. Стевановић.

Пословођ: Миладин И. Шеварлић.

I

Прочитан је и примљен записник 943. састанка.

II

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 12. овога месеца, ПБр. 3580, којим је спроведен Савету на оцену: Атлас Краљевине Србије и Српских Земаља за IV разред основних школа, од Владимира С. Вемића, учитеља из Белановице; и Атлас Краљевине Србије и Српских Земаље за IV разред основних школа, од Драгутина Дерока, сунлента I београдске гимназије, који су поднесени на расписани стечај министарства просвете и црквених послова, од 4. маја 1906 године, ПБр. 4508.

Савет је одлучио: да се умоле г.г. Радосав Васовић, професор, Радоје Дединац, сунлент, и Димитрије Ј. Соколовић, учитељ, да оба ова атласа комисијски прегледају и да о њима Савету поднесу заједнички реферат.

III

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 8 марта ове године, ПБр. 3421, којим је спроведено Савету на оцену 13 рукописа „Наука Хришћанска за III и IV разред основне школе“ од писаца: Ђорђа М. Илића, учитеља у Ћићевцу; Вујице Петровића, учитеља у Ћићевцу; Раше Митровића, учитеља у Београду; Андреје Станојевића, учитеља, у Лешници; Драгољуба М. Поповића професора Више Женске Школе у Београду; Радована Радовановића; Милана Рабреновића; и Славољуба Панића, учитеља; непознатих писаца под именом „Миле“; „Владета“ „Р“ „Наставник“ и „Поштен рад молитва

Богу"; и Димитрија Ј. Соколовића, учитеља; које су писци поднели на расписани стечај Министарства просвете и црквених послова од 7. априла 1906 године, ПБр. 4071.

Савет је одлучио: да се умоле г.г. Добросав Ковачевић и Владимир Д. Стојаковић, професори Богословије Св. Саве, и Михаило М. Станојевић учитељ из Београда, да све ове поднесене списе у рукопису комисијски прегледају и да Савету поднесу заједнички реферат.

IV

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 6 овога месеца, ПБр. 3321, којим се пита Савет за мишљење: да ли би г-ђу Ленку Марковићку, учитељицу у пензији, према поднесеном уверењу лекарске комисије, требало вратити у учитељску службу.

Савет је одлучио: да г. Д-р Душан Рајичић, редован члан Савета, прегледа све службене податке и поднесено лекарско уверење о стању здравља ове учитељице, на да затим Савету реферује.

V

Саслушани су реферати г.г. Стевана Ловчевића, Васе Димића, Ранка Петровића, Павла Поповића и Д-р Светолика П. Стевановића, чланова Савета, о избору пет кандидата, које би требало послати у иностранство ради изучавања немачког и француског језика према расписаном стечају Министарства просвете и црквених послова од 15. децембра 1906 године, ПБр. 19741.

По саслушању реферата г.г. референата и осталих чланова саветских Савет је, од пријављених 12 кандидата, за изучавање немачког и француског језика, кандидовао господу: Светислава Петровића, суплента врањске гимназије; Душана Симића, суплента III београдске гимназије; Бошка Бошковића, суплента реалке; Надежду Гавриловићеву, наставницу Београдске Више Женске Школе; и Милорада Полића, суплента II београдске гимназије.

VI

Саслушан је реферат г. Д-р Душана Рајичића, редовног члана Савета, о молби г-ђе Милеве Голубовићке, учитељице у пензији, која је молила да се врати у учитељску службу према поднесеном уверењу лекарске комисије.

По прегледу службених података о овој учитељици и поднесенога уверења лекарске комисије Савет је дао мишљење: да се г-ђа Милева Голубовићка, учитељица у пензији, не може вратити у учитељску службу стога, што према садашњем закону о народним школама нема прописане квалификације и што је ван службе провела више од осам година.

VII

Саслушан је реферат г. Д-р Душана Рајичића, редовног члана Савета, о молби г-ђе Данице Јоксимовићке, учитељице из Врања, која је молила да се према поднесеном уверењу лекарске комисије стави у пензију.

По прегледу службених података и поднесенога уверења лекарске комисије о стању здравља ове учитељице, а на основи чл. 33. тач. 10. закона о народним школама, Савет је већином гласова дао мишљење: да г-ђу Даницу Јоксимовићку, учитељицу из Враћа треба пензионovati.

VIII

Саслушан је реферат г. Д-р Душана Рајичића, редовног члана Савета, о молби г. Глигорија Ивановића, учитеља у Ковачевцу, који је молио да се пензионише према поднесеном уверењу лекарске комисије.

По прегледу службених података и поднесенога уверења лекарске комисије о стању здравља овога учитеља, а на основи чл. 33. тач. 10. закона о народним школама, Савет је дао мишљење: да г. Глигорија Ивановића, учитеља у Ковачевцу, треба пензионovati.

Овим је завршен овај саветски састанак.

945. РЕДОВНИ САСТАНАК

6. априла 1907. год.

Били су: председник Сава Урошевић; потпредседник Др. Петар Л. Вукићевић; редовни чланови: Васа Димић, Јован Н. Томић, Др. Чед. Митровић, Др. Душан Рајичић и Др. Миливоје Н. Јовановић; ванредни чланови: Мирко М. Поповић и Др. Светолик П. Стефановић.

Пословој: Миладин И. Шеварлић.

I

Прочитан је и примљен записник 944. састанка.

II

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 4. овога месеца, ПБр. 4672, којим се позива Савет да кандидује лица, која би се могла одредити за министарске изасланике на овогодишњим учитељским испитима у учитељским школама.

Главни Просветни Савет кандидовао је ову господу: Јована Миодраговића, професора II београдске гимназије; Петра А. Типу, професора I београдске гимназије; Др. Тихомиља Р. Борђевића, доцента универзитета; Др. Душана Рајичића, референта министарства просвете; Др. Миливоја Н. Јовановића, професора II београдске гимназије; Светислава М. Максимовића, професора I београдске гимназије; Др. Милана Шевића, професора II београдске гимназије, и Др. Стевана М. Окановића, професора Женске Учитељске Школе.

III

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 3. овога месеца, ПБр. 4644, којим се позива Главни Просветни Савет да, у смислу чл. 84. закона о народним школама, кандидује потребан број наставника средњих и народних школа, који би се могли

крајем ове школске године одредити за министарске изасланике за преглед и оцену рада у народним школама.

Савет је одлучио: да г. г. Васа Димић, Ранко Петровић, Др. Душан Рајичић и Љубомир М. Протић, чланови Савета, од професора средњих школа и учитеља народних школа одаберу потребан број лица која би Савет могао предложити г. Министру за надзорнике народних школа крајем ове школске године.

IV

Прочитана су писма г. Министра просвете и црквених послова од 28. и 29. прошлога месеца, ПБр. 4336. и 4301, којим се извештава Савет да су г. г. Владимир Д. Стојановић, професор богословије Св. Саве, и Урош Благојевић, учитељ из Београда, по својим молбама, разрешени од дужности чланова комисије за грађење учитељског распореда.

У исто време г. Министар је од Савета тражио мишљење: да ли је комисија за грађење учитељског распореда, по чл. 35. закона о народним школама, стална или је треба бирати сваке године, позивајући Савет да му за чланове ове комисије на место г. г. Стојановића и Благојевића кандидује друга лица од професора средњих школа и учитеља народних школа из Београда.

Према овоме, а на основу члана 35. закона о народним школама, Савет је дао мишљење: да сваке године треба бирати чланове комисије за грађење учитељског распореда и у вези с овим за чланове ове комисије за грађење овогодишњег учитељског распореда Савет је кандидовао господу: Др. Душана Рајичића, референта Министарства Просвете, Михаила Ст. Ивковића, професора богословије Св. Саве, Др. Светлика П. Стевановића, професора I београдске гимназије и Димитрија Ј. Соколовића и Михаила П. Милошевића, учитеље из Београда.

V

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 4. овога месеца, ПБр. 4654, којим су спроведена Савету на оцену документа г. Јована Илијевића, кандидата богословља, члана Императорског Археолошког Института, и свршеног правника (без државног испита), с питањем: има ли овај кандидат квалификација за наставника и за коју врсту и које предмете.

Савет је одлучио: да г. Др. Чед. Митровић, редовни члан Савета, прегласа документа г. Илијевића и да о њима Савету реферује.

VI

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 7. прошлог месеца, ПБр. 3341, којим је спроведена Савету на оцену молба г. г. Александра Крстића, професора нишке гимназије, и Драгутина Д. Марјановића, професора III београдске гимназије, који су молили за одобрење да се њихова књига: „Минералогичка са Хемијом“, коју су у рукопису поднели, може употребљавати као уџбеник у IV разреду средњих школа.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

Савет је одлучио: да се умоле г. г. Петар Ст. Павловић, Др. Стеволић П. Стевановић и Владимир К. Петковић, професори, да ову књигу комисијски прегледају и да о њој Савету поднесу заједнички реферат.

VII

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 4. овога месеца, ПБр. 4340, којим је сprovedена Савету на оцену молба Одбора београдских госпођица за подизање споменика Милици Стојадиновић-Сркињи, који је молио да се изврстан број примерака његовог издања књиге: „Споменица Милице Стојадиновић-Сркиње“ откупи за поклањање ученицима и ученицама средњих завода о испитима.

Савет је одлучио: да г. Павле Поповић, редовни члан Савета, прегледа ову књигу и да Савету усмено реферује: да ли би се она и у којим школама могла употребити за награђивање ученика и ученица крајем школске године.

VIII

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 31. прошлог месеца, ПБр. 3622, којим се пита Савет за мишљење: да ли би се могао један од пријављених рукописа за Историју Српскога Народа у народним школама, пошто би био поправљен по напоменама стручнога одбора, употребити као привремени уџбеник за историју у основној школи, док се новим стечајем, по предлогу Савета и стручног одбора, не дође до сталног уџбеника, или је потребно поступити по чл. 12. Правила о штампању уџбеника, и захтева се да Савет, у последњем случају, предложи лица, којима би се могла поверити израда уџбеника, као и план и време за тај посао.

Савет је одлучио: да г. г. Јован Н. Томић и Др. Мих. Н. Јовановић редовни чланови Савета, проуче овај предмет и да о њему Савету реферују.

IX

Прочитан је реферат г. г. Др. Станоја Станојевића, Др. Мих. Р. Поповића и Л. Зрнића, професора, о књизи: „Историја Српскога Народа за IV разред средњих школа“, коју је у рукопису поднео г. Јован Ђорђевић, професор лесковачке гимназије, и молио за одобрење да се она може употребљавати као привремени уџбеник у IV разреду наших средњих школа.

По саслушању реферата г. г. референата Савет је одлучио: да се овај реферат врати г. г. Др. Станоју Станојевићу, Др. Мих. Р. Поповићу и Луки Зрнићу с напоменом да овај свој реферат допуне тако како би писац по њему могао учинити потребне исправке и допунити све непотпуности у поменутом своме делу.

X.

Прочитан је реферат г. г. Др. Јована Радоњића, Луке Зрнића и Лепосаве Бошковићеве о књизи: „Историја Општа, Средњи Век за Више Женске Школе“, коју је у рукопису поднео г. Мина Миљковић.

www.uns.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

професор, и молио за одобрење да се ова његова књига, кад се одштапа, може употребљавати као уџбеник у Вишим Женским Школама.

Реферат г. г. Радонића, Зрнића и Бошковићеве гласи:

Председништву Главног Просветног Савета

Према одлуци Главног Просветног Савета бр. 116. од прошле године част нам је поднети заједнички реферат о рукопису гимназијског професора Мине Миљковића „Историја Средњег Века за Више Женске Школе“

Већ сам почетак увода ове Историје Средњег Века показује јасно, да се писац латно посла, који премаша његову снагу. Он каже сасма неинтересно: „Средњи век се зове од пропасти римске царевине до појаве садањих великих и малих држава и т. д.“

Такозвана сеоба народа и ако је приказана опширно, више него што би одговарало прописима наставнога плана, опет је нејасна. Нејасна је стога, што је писац веома слабо упућен у то питање. Писац не зна узроке померања народа а тако исто има погрешне појмове о деоба германских племена. По њему су даље Хуни „скитски народ монголеке крви“! Слично томе је његова апсурдна тврдња да се „различна племена словенска зову Литванци“.

Причајући о Атилину походу на Италију износи писац давно одбачену егзотску о постанку Млетака. Погрешно је даље изнесено формирање Источне Готске Државе у Италији и њен однос према Источној Римској Империји. Исто тако доказан је површно и са неразумевањем перијод Меровинга, а нарочито није писац разумео и схватио тачно доба Брунихилде у другој пол. VI. и на поч. VII. века.

У приказу најранијег перијода византијске историје показао је писац велико незнање. Није грчки народ у Средњем Веку називао сам себе Византинцима, како писац каже, него је то име каснијег литерарног порекла. Грци се у ратном Средњем Веку политички осећали као Римљани, те се и називали *Ρωμαίοι*, а касније је тај назив са преовлађивањем грчкога елемента на Истоку изгубио етнографски па и политички значај. Наивно је оно на стр. 10 б. где писац каже да су Византинци говорили поквареним грчким језиком. Уопће је Византија у овој историји зло прошла. Тако на пр. погрешно је много ката писац каже да је Византија под царем Алексијем Комнином била у опадању. Визант. цар *Γηροσχης* назива се код писца Зимишија!

Није боље испало ни одељак о Лонгобардима у Италији, а нејасно је приказано и стварање папске државе у Италији, као и однос римских бискупа према првим Каролинзима.

Узроци и последице крсташких ратова веома су слабо објашњени а то је пре свега требало изнети у школској књизи. Иначе писац сем Јерусалима не спомиње ни речи за остале крсташке државице на Истоку: кнежевину Антиохију и грофовства Триполис и Еден.

Нетачно је израђено и позније доба Средњег Века. Трбало је нарочито, ма у неколико редака, приказати борбу између папства и васељенских сабора у Косницу и Базау, који су хтели да изведу реформе у римокатоличкој цркви и ограниче папску апсолутну власт.

Појава Јована Хуса не може се никако износити засебно као што писац чини, јер је његов рад у веома тесној вези са радом енглескога реформатора Виклифа у другој половини XIV. века. Сем тога требало је више паже поклопити Ренесансу и Хуманизму.

Навели смо неколико примера да покажемо да је стварна страна овога уџбеника потпуно слаба. Не може се од писца школских књига тражити да познаје главније изворе појединих перијода, али се с правом мора захтевати да писац уџбеника употреби најбоље приручне књиге и да материјал изнесе кратко и прегледно. Код нашега писца није тако. Он се послужио са 2—3 застареле приручне књиге, те му стога посао није могао испасти ни близу онако како би требало.

Па и методска страна овога дела слаба је. Писац не разликује главно од спореднога, те уноси веома често и такве ситнице, које су апсолутно непотребне. А то је нарочито требало избегавати, јер је књига и без тих детаља и сувише опширна за намењену сврху.

Дело ово, напокон, писано је доста погрешним језиком и рђавим стилем. Примери: „Пораз витеза који је заступа значајно је осуду онога кога витез представља“, „Кад беше нестало македонске власти у Грчкој, после које се појавише многи тирани као нечист талог“; „У целом свету овога доба нема човека, нема душе, која не би била готова за најузвишеније добро или за најдирве злочинство“; „Али кад се на њ побунише и рођени му синови“.

На основу свега овога не можемо никако препоручити ово дело за уџбеник у Вишим Женским Школама.

Београд 16. марта 1907.

Јов. Радонић
Л. Зрнић
Лепосава Бошковићева

Према овоме реферату г. г. референата Савет је одлучио: да се ова књига не може употребљавати као уџбеник у Вишим Женским Школама.

Г. г. Др. Јовану Радонићу, Луки Зрнићу и Лепосави Бошковићевој, у име хонорара за реферат о овој књизи, одређено је *деведесет (90) динара*.

Овим је завршен овај саветски састанак.

946. РЕДОВНИ САСТАНАК

7. маја 1907. год.

Били су: председник Сава Урошевић; потпредседник д-р Петар Л. Вукићевић; редовни чланови: Стеван Ловчевић, Васа Димић, Ранко Петровић, Јован Н. Томић, Павле Поповић, д-р Чед. Митровић, д-р Душан Рајичић, и Петар А. Типа; ванредни чланови: Мирко М. Поповић и д-р Светолик П. Стевановић.

Пословој: Миладин И. Шеварлић.

I

Прочитан је и примљен записник 945 састанка.

II

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 7 прошлога месеца, ПБр. 4817, којим се позива Савет да за школску

1906—1907 годину предложи петнаест кандидата за изасланике Министра просвете за неште зрелости у средњим школама.

Главни Просветни Савет кандидовао је г.г. Богдана Поповића, Борђа М. Станојевића, Д-р Драгољуба М. Павловића, Саву Урошевића, Д-р Михаила Петровића, Д-р Светолика Радовановића, редовне професоре Универзитета; Андру Стевановића, Јефту Стефановића и Д-р Богдана Гавриловића, професоре техничког факултета Универзитета; Павла Поповића и Д-р Живојина Борђевића, ванредне професоре Универзитета; Срету Ј. Стојковића, директора реалке у пензији, Михаила Марковића директора гимназије у пензији, Милана Недељковића, професора Универзитета и Милоша Давидовића, директора гимназије у пензији.

III

Чланови комисије за избор кандидата за школске надзорнике народних школа подносе Савету листу кандидата од професора средњих и стручних школа и од учитеља народних школа, које би Савет могао предложити г. Министру просвете за надзорнике народних школа крајем ове школске године.

Поднесену листу Савет је у неколико измено и допуно и у смислу чл. 84. закона о народним школама, за овогодишње надзорнике народних школа предложио ову господу:

- Андрића Петра, професора крагујевачке гимназије;
- Анђелковића Аћима, професора чачанске гимназије;
- Атанасијевића Михаила, професора шабачке гимназије;
- Антића Драгутина, професора београдске више женске школе;
- Аранђеловића Милана, професора нишке гимназије;
- Аршинова Павла, професора женске гимназије у Београду;
- Башића Миливоја, професора III београдске гимназије;
- Бошковића Теодосија, професора крагујевачке гимназије;
- Бавића Милана, професора нишке гимназије;
- Бикловића Рудолфа, професора пожаревачке гимназије;
- Врсаловића Николу, професора II београдске гимназије;
- Васовића Радосава, професора III београдске гимназије;
- Вујановића Милана, професора III београдске гимназије;
- Видановића Живојина, професора крагујевачке гимназије;
- Вујића Павла, професора ужичке гимназије;
- Вукашиновића Сретена, професора ваљевске гимназије;
- Гајића Милана, професора зајечарске гимназије;
- Димића Буру, професора I београдске гимназије;
- Дукића Милана, професора I београдске гимназије;
- Драгутиновића Милутина, професора реалке;
- Дравића Јована, професора реалке;
- Даниловића Васу, професора смедеревске гимназије;
- Букановића Илију, професора I београдске гимназије;
- Борђевића Милутина, професора нишке гимназије;
- Борђевића Божидара, професора пожаревачке гимназије;
- Живановића Јеремију, професора II београдске гимназије;
- Живковића Миту, професора III београдске гимназије;
- Живковића Михаила, професора ужичке гимназије;

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

- Зрнића Луку, професора реалке;
 Зарића Милана, професора ваљевске гимназије;
 Ивковића Михаила, професора богословије Светог Саве;
 Ибровца Милуна, професора III београдске гимназије;
 Илића Петра, професора крагујевачке гимназије;
 Илића Радомира, професора крушевачке гимназије;
 Јовановића Јована професора јагодинске учитељске школе;
 Јовановића Гаврила, професора I београдске гимназије;
 Јанковића Петра, професора I београдске гимназије;
 Јовановића Миливоја, д-ра професора II београдске гимназије;
 Јуришића Живојина, професора реалке;
 Јовановића Љубомира, професора пожаревачке гимназије;
 Јоксимовића Вучка, професора врањске гимназије;
 Јанчића Николу, професора шабачке гимназије;
 Костића Драгутина, професора II београдске гимназије;
 Костића Милана, професора III београдске гимназије;
 Катића Данила, д-ра професора III београдске гимназије;
 Ковачевића Јосифа, професора реалке;
 Крстића Александра, професора нишке гимназије;
 Капргру Јована, професора пожаревачке гимназије;
 Костића Косту, професора пиротске гимназије;
 Кубуровића Уроша, професора чачанске гимназије;
 Лалевића Илију, професора II београдске гимназије;
 Лазића Николу, професора реалке;
 Љотића Павла, професора Алексиначке Учитељске Школе;
 Максимовића Светислава, професора I београдске гимназије;
 Миодраговића Јована, професора II београдске гимназије;
 Миловановића Љубомира, професора II београдске гимназије;
 Маринковића Стевана, професора II београдске гимназије;
 Мужу Милана, професора крушевачке гимназије;
 Марјанског Јована професора III београдске гимназије;
 Милића Славка, професора III београдске гимназије;
 Марковића Михаила, професора зајечарске гимназије;
 Милановића Панту, професора крагујевачке гимназије;
 Марковића Милоша, професора крагујевачке гимназије;
 Марчића Димитрија, професора нишке гимназије;
 Миловановића Божу, професора нишке гимназије;
 Миленковића Јована, професора врањске гимназије;
 Нешића Стевана, професора крагујевачке гимназије;
 Окановића Стевана д-ра проф. београдске женске учитељске школе;
 Обрадовића Светислава, професора крагујевачке гимназије;
 Петровића Милорада, професора богословије Св. Саве;
 Петковића Владимира, професора богословије Св. Саве;
 Павловића Милана, професора јагодинске учитељске школе;
 Поповића Михаила, д-ра професора I београдске гимназије;
 Поповића Мирка, професора II београдске гимназије;
 Поповића Боривоја, професора III београдске гимназије;
 Петровића Чедомиља, професора реалке;
 Пантелића Душана д-ра професора зајечарске гимназије;
 Поповића Мирка, професора ужичке гимназије;
 Науновића Косту професора крушевачке гимназије;

Поповића Драгољуба, професора женске гимназије у Београду;
 Радојевића Николу, професора I београдске гимназије;
 Радојевића Владимира, професора крагујевачке гимназије;
 Радивојевића Владимира, професора пожаревачке гимназије;
 Ракића Милоја, професора ужичке гимназије;
 Радића Владимира, професора пиротске гимназије;
 Стојановића Владимира, професора богословије Св. Саве;
 Симића Софронија, професора жен. учит. школе у Крагујевцу;
 Стевановића Светолика, Д-ра професора I београдске гимназије;
 Станојевића Алексеу, професора II београдске гимназије;
 Стефановића Живка, професора II београдске гимназије;
 Савића Бошка, професора III београдске гимназије;
 Старчевића Тјешимира, вишег учитеља реалке;
 Стојанчевића Михаила, професора крагујевачке гимназије;
 Софрића Павла, професора нишке гимназије;
 Сретеновића Милића, професора ваљевске гимназије;
 Сантнера Владислава, професора неготинске гимназије;
 Станојевића Јована, професора неготинске гимназије;
 Стојановића Јосифа, професора јагодинске гимназије;
 Светозара Томића, професора богословије Св. Саве;
 Типу Петра, професора I београдске гимназије;
 Трпковића Максима, професора II београдске гимназије;
 Тодоровића Владимира, професора зајечарске гимназије;
 Томића Живојина, професора крагујевачке гимназије;
 Томића Милана, професора крушевачке гимназије;
 Трипковића Лазара, професора јагодинске гимназије;
 Фотића Стевана, професора II београдске гимназије;
 Цветковића Симу, професора шабачке гимназије;
 Швабића Павла, професора богословије Св. Саве.
 Антоновића Марка, учитеља из Ваљева;
 Анђелковића Јована, " " Смедерева;
 Благојевића Уроша, " " Београда;
 Богдановића Николу, " " Радујевца;
 Бушетића Тодора, учитеља из Пољне (округ моравски);
 Величковића Алексеу, учитеља из Бивоља (округ крушевачки);
 Вујанца Милорада, учитеља из Смедерева;
 Виторовића Драгутина, учитеља из Књажевца;
 Голубовића Јована, учитеља из Петровца;
 Голубовића Михаила, учитеља из Петровца;
 Грбића Саватија, учитеља из Бољевца (округ тимочки);
 Димитријевића Пауна, учитеља из Неготина;
 Димитријевића Димитрија, учитеља из Јагодине;
 Динића Јована, учитеља из Лучице (округ пожаревачки);
 Борђевића Стевана, учитеља из Београда;
 Букановића Милорада, учитеља из Степојевца;
 Борђевића Николу, учитеља из Лесковца, (округ врањски);
 Борђевића Војислава, учитеља из Бадњевца;
 Живојиновића Стевана, учитеља из Крушевца;
 Илића Стевана, учитеља из Пирота;
 Јовановића Живка, учитеља из Београда;
 Јовановића Гвоздена, " " "

- Јовановића Љубисава, из Београда;
 Јовановића Јована, учитеља из Крагујевца;
 Јовановића Борђа, учитеља из Параћина;
 Јовановића Косту, учитеља из Широта;
 Јовановића Борђа, учитеља из Шапца;
 Јовановића Глишу, учитеља из Паланке;
 Јовића Михаила, учитеља из Београда;
 Јањушевића Крсту, учитеља из Бање (округ врањски);
 Јеврића Симу, учитеља из Параћина;
 Јонића Крсту, учитеља из Јагодине;
 Јанковића Лазара, учитеља из Ниша;
 Којића Борђа, учитеља из Београда;
 Крстића Живојина, учитеља из Шапца;
 Костића Јована, учитеља из Шапца;
 Луковића Милију, учитеља из Београда;
 Милошевића Михаила, учитеља из Београда;
 Младеновића Драгутина, учитеља из Београда;
 Мелентијевића Димитрија, учитеља из Београда;
 Марковића Љубишу, учитеља из Београда;
 Максимовића Михаила, учитеља из Бранковине (ваљевски);
 Михаиловића Светозара, учитеља из Корбулова (крајински);
 Милојевића Јована, учитеља из Јагодине;
 Мијатовића Станоја, учитеља из Пољне (моравски);
 Марковића Саву, учитеља из Седлара (моравски);
 Маринковића Тихомира, учитеља из Алексинца;
 Младеновића Димитрија, учитеља из Пирота;
 " Антонија, учитеља из Пирота;
 Марковића Димитрија, учитеља из В. Крне (смедеревски);
 " В. Димитрија, учитеља из Церовца (смедеревски);
 Михаиловића Петра, учитеља из Чачка;
 Николића Милутина, учитеља из Крагујевца;
 Новаковића Драгутина, учитеља из Свилајинца;
 Обреновића Антонија, учитеља из Паланке (смедеревски);
 Пантелића Милутина, учитеља из Бељена (београдски);
 Пауновића Димитрија, учитеља из Дрена (ваљевски);
 Поповића Милана, учитеља из Дрена (врањски);
 Павловића Лазара, учитеља из Крагујевца;
 Поповића Петра, учитеља из Аранђеловца;
 Панћића Арсенија, учитеља из Неготина;
 Поповића Драгутина, учитеља из Крушевца;
 Пилетића Бошка, учитеља из Гор. Матејеваца (нишки);
 Поповића Божицара, учитеља из Пирота;
 Петровића Јована, учитеља из Б. Паланке (пиротски);
 Поповића Јована, учитеља из Горњег Милановца;
 Радовића Милутина, учитеља из Београда;
 Радисављевића Илију, учитеља из Београда;
 Рабреновића Милутина, учитеља из Ниша;
 Радојичића Цветка, учитеља из Ужица;
 Стевановића Срећка, учитеља из Београда;
 " Михаила, " " "
 Сретеновића " " " "

Станојевића Михаила, учитеља из Београда;
 Соколовића Димитрија, " " "
 " Николу, " " "
 Стојановића Димитрија, учитеља из Обреновца;
 Стојановића Јована, учитеља из Лесковца;
 Станојевића Андрију, учитеља из Лешнице;
 Смиљанића Љубомира, учитеља из Ужица;
 Стевановића Миладина, учитеља из Пожеге;
 Тодоровића Јована, учитеља из Куршумлије;
 Косића Димитрија, учитеља из Горњег Милановца;
 Филиповића Савка, учитеља из Чачка;
 Цветковића Ристу, учитеља из Алексинца;
 " Јована, учитеља из Вел. Орашја (смедеревски);
 Цветојевића Нинка, учитељи из Чачка;
 Чолаковића Николу, учитеља из Београда;
 Чакаревића Јеврема, учитеља из Ужица;

IV

Саслушан је усмени реферат г. Павла Поповића, редовног члана Савета, о квалификацији г. Стевана Маленковића, пређашњег суплента госпишке гимназије, који је молио за место учитеља српског, латинског, грчког и немачког језика у нашим средњим школама.

Према реферату г. Павла Поповића, а на основи чл. 63. закона о средњим школама, Савет је дао мишљење: да г. Стеван Маленковић има прописне квалификације за учитеља језика у нашим средњим школама.

V

Саслушан је реферат г. Д-р Чед. Митровића, редовног члан Савета, о квалификацији г. Јована Илијевића, кандидата богословља, члана Императорског Археолошког Института који је молио за место наставника у нашим школама.

Према реферату г. Д-р Чед. Митровића, а на основи чл. 7. закона о Богословији и допуне истога члана законског од 11. децембра 1898. године, Савет је дао мишљење: да г. Јован Илијевић има прописне квалификације за наставника богословских предмета у богословији.

Овим је завршен овај саветски састанак.

ИЗВЕШТАЈ

ВИБЛИОТЕКАРА НАРОДНЕ ВИБЛИОТЕКЕ

ЗА 1907 ГОД.

Министарству Просвете и Црквених Послова.

Према наређењу члана 29 закона о Народној Библиотеци част ми је поднети Министарству Просвете и Црквених Послова извештај о имовном стању Библиотеке на крају 1906 године, о употреби прошлогодишње дотације и о раду у прошлој години.

А.

Имовно стање у народној Библиотеци.

Према инвентарима приновљено је у прошлој години и укупан број предмета у Народној Библиотеци јесте овај :

Редни број	ПРЕДМЕТ	Приновљено у току 1906 год.								Има свега на крају 1906			
		служб. путем		купови-ном		покло-ном		нађено у Библ.		нум. (дела)	првих пример.	дупликата	
		нум. (дела)	првих пример.	нум. (дела)	првих пример.	нум. (дела)	првих пример.	нум. (дела)	првих пример.				
1	књига	—	335 670	—	1218 20	—	221	—	73	26	41360	86692	16830
2	штампар. првина . .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	217	—	—
3	новина и часописа .	39	72 144	—	—	—	5	—	20 20	—	592	—	—
4	карата и слика . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2451	2451	73
5	стар. и нов. рукоп. .	—	—	2	—	—	—	1	—	—	916	—	—
6	писама и исправа . .	—	—	—	—	—	—	—	28	—	1344	1344	—

Службеним путем добивене су књиге и сви други штампани предмети у Србији.

Куповином су набављане књиге и други предмети штампани изван Србије, којих Библиотека није имала, а нису се могле добавити другим путем. Врло мали број набављен је из књижарница, а све остало набављено је из антикварница са стране или одавде, једно, што тих предмета нема више у књижарницама и друго, што је таквим набављањем учињена знатна уштеда. Како су међутим новчана средства за набавке у прошлој години била и сувише недовољна, то се Библиотека ограничила на прве четири категорије дела из чл. 2. закона о Нар. Библиотеци.

Једини рукопис, добивен поклоном у прошлој години, поклатио је г. Љубомир Матић, професор (други аутограф свих песама Јована Илића).

Књиге пак поклатили су: Италијанско Министарство Просвете (2 књ.): Smithsonian Institution у Вашингтону (10 књ.), Краљ. влада Велике Британије (10 књ.). Петроградска Академија (4 књ.), Историјско-филолошки Институт кнеза Безборотко у Њезину (14 књ.), Руски Археолошки Институт у Цариграду (1 књ.), Матица Српска у Н. Саду (своја издања за год. 1906), Уредништва: „Српског Сiona“ у Карловцима (лист за 1906), „Заставе“ у Н. Саду (лист за 1906), Bosansko-hercegovačkog Glasnika“ (лист за 1906), „Уједињеног Српства“ у Чикагу (лист за 1906), „Српског Родољуба“ у Њу-Јорку (лист за 1906), „Радника“ у Њу-Јорку (лист за 1906), арбанашког листа „Kombi“ у Бостону (лист за 1906), „Просветног Гласника“, (12 књ. и многе свеке разних часописа), „Српског Књиж. Гласника“ (28 књ.); Д-р Кадлец, Универзитетски професор из Прага (13 књ.), г. Геца Коц, књијар из Београда (2 књ.), г. Д-р Јов. Цвијић, ректор Универзитета (2 књ.), г. Владимир Р. Борђевић, учитељ музике у Јагодини (2 књ.), г. П. Лавров, проф. Универзитета у Петрограду (1 књ.), г. Ст. Новаковић, председник Срп. Краљ. Академије (1 књ.), г. Д-р Ал. Белић, проф. Универзитета (1 књ.), Д-р Ђуро Шурмин, проф. Универзитета у Загребу (1 књ.), г. Д-р Ђуро Поливка, проф. Универзитета у Прагу (1 књ.), г. проф. П. Павловић, управник Музеја Срп. Земље (1 књ.), г. Д-р Бож. Прокић, проф. Универзитета у пензији (1 књ.), г. П. Одавић, секретар Касац. Суда у пензији (1 књ.), г. Станислав Балша из Кракова (1 књ.), Д-р Јован Данић, управник болнице (1 књ.), г. Д-р Јован Ердељановић, доцент Универзитета (1 књ.), г. Д-р Милан Шевић, гимназ. проф. у Београду (1 књ.), г. Никола Ранојевић, гимназ. професор у Београду (1 књ.), г. Д-р Милутин Нешић, чиновник Минист. Иностр. Дела (1 књ.), г. Гргур Белић, студент (1 књ.), г. г. Н. Н. (2), Х. У. (3), Управа Државног Архива, по одобрењу Г. Министра Просвете (80 књ.).

Сем тога у Библиотеци је нађено, повезано с другим књигама и незаведено 99 књига (73 прва примерка и 26 дупликута), и 28 пијама (сва Вука Караџића).

Управа Народне Библиотеке овом приликом захваљује свима дародавцима на поклону.

Б.

Новчани издаци у години 1906.

У прошлој години Библиотека је имала буџетом одређену своту од 18.000 динара на канцеларијске трошкове, набавку књига и осталих предмета и на корицење нових и раније неповезаних предмета.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNI

Од ове своте потрошено је:

на канцеларијске потребе	2.845,70	дин.
на отплату дуга Геролду и комп.	4.811,39	"
на набавку књига и осталих предмета	3.120,17	"
на корицење	7.222,74	"
	<hr/>	
	утрошено свега 18.000—	дин.

Од те своте утрошено је:

на осигуравање имовине ове Библиотеке . . .	911,70	дин.
" " Крагујевачке Библиотеке . . .	130,—	"
	<hr/>	
	Утрошено свега 1041,70	дин.
	претекло неутрошено 2458,30	"
	<hr/>	
	Свега 3500,00	дин.

Прве две позиције из прве своте имале су се исплатити без обзира на потребе које су се имале подмирити из других двеју.

Дуг бечкој књижарској фирми Геролд и комп., са којим се толико година натезало и имало незгода, исплаћен је коначно горе показаном свотом. То је уједно и последњи дес позамашног дуга што сам га затекао дошавши на управу ове установе. Од сада Библиотека има да подмирује своје потребе из годишње дотације.

Зато пак што Библиотека у данашњем локалу нема довољно простора за смештај нових набавака у већој количини, међутим има још доста неповезаних књига, утрошена је сразмерно велика свота за корицење књига. У прошлој години повезане су све нове набављене књиге, једна велика партија неповезаних политичких листова из ранијих година и добар број књига набављених пре много година које још нису биле повезане. Потреба да се обезбеди велика свота новаца унесена у те неповезане књиге и да би се могле издавати на читање, а нарочито да би се сачувале многе ретке ствари и преповезале књиге које су још за употребу — налагала је да се на ту партију потроши што више новаца.

Према томе из набавку нових предмета којих Библиотека није имала, а требало је да их има према закону, могао се утрошити само преостатак од горњих трију свота. Тај издатак мали је према потребама Библиотеке и према захтевима што их има испунити на основу закона. На ипак је набављен добар број предмета из првих четирију категорија, обухваћених чл 2. закона, нарочито старијих ствари на српском језику и о Србима и Балкану. Сем тога у прошлој години није било ни прилика нити каквих понуда, које би изискавале веће издатке. Да је тога било, смањно би се издатак на повез књига.

Осигурање од пожара извршено у прошлој години јесте прво од како постоји Народна Библиотека. Библиотечка имовина осигурана је за случај пожара код овдашњег друштва „Србија“ на своту од 600.000 динара са стопом 1½‰ и рачунајући 9 и 10 годину бесплатно.

За овакав начин осигуравања нагласио сам у прошлогодишњем извештају да није потпун и да његов карактер има бити привремен. То је само обезбеђење од пожара делимичном накнадом а не право обезбеђење и од пожара и од других случајева, којима је свака библиотека изложена.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB

Ако се истински жели сачувати Библиотека и од пожара и од свих других случајева, њој треба подићи засебну зграду према њеним потребама и на начин како би се обезбедила и од пожара и од прашине и од сваке друге штете.

В.

Данашњи локал и незгоде од њега.

У извештајима ранијих година изложено је подробно колико је незгодан данашњи локал Народне Библиотеке и чему све смета Библиотеци у извођењу њених задатака. Да поново пишем о томе, морао бих само понављати што сам раније износио. Па ипак и овом приликом морам да истакнем како неподесност и тежоба данашњег локала

- а) спречава да се обезбеди имовина библиотечка од свих незгода;
- б) смета приступ што већем броју посетилаца;
- в) онемогућава надзор над читаоцима и у читаоницама;
- г) задржава више карактер универзитетске него Народне Библиотеке, како је схвата закон;
- д) онемогућава њено преуређење претрпанашћу свих локала, у којима нестаје места за смештај нових предмета нити има места за већи број особља;
- ђ) онемогућава развој ове установе, која има да подмири много веће потребе од ових што их данас подмирује.

Ради тога треба подизати засебну зграду према захтевима модерног библиотекарства, а не селити је по приватним кућама, једно, што ове нису удешене, друго, што њихове поправке стају много, треће, што су сеобе најљубиво изведене скупе, а јевтине опасне; и, четврто, што своти утрошеној на преварку библиотечког намештаја и на сеобу, треба додати још толику своту и ту удружити са фондом за подизање библиотечке зграде, па да се добије сталан локал, скромних размера али довољан да у се прими сву данашњу имовину и још за неколико година више, и да се отклоне све данашње незгоде.

Г.

Рад у Народној Библиотеци

Због немогућности да се у данашњем локалу приступи преуређењу Библиотеке на модерној основи и погоднијој за руковање књигама, за брзо контролосање предмета издатих посетиоцима, и да се зна право имовно стање, у току прошле године отпављан је само текући посао: издавани су посетиоцима тражени предмети, набављени су нови предмети и истраживање су грешке ранијег рада, да би се прибрао материјал за касније преуређење.

И у колико се више врши овај последњи рад, у толико се све више истиче потреба преуређења и пречишћавања Библиотеке. Нарочито је интересантан систем ранијега корицења. Повезивано је по више књига уједно, а у инвентар уношен је само натпис прве; много пута повезивани су најразнороднији предмети, без икакве везе једни с другима, и то је постојало под именом „разних књига“ или само „разно“; повезивани су разни листови уједно или поједини без садржаја и без многих бројева, а књиге без читавих табака; код појединих публика-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ција коричар, да би уштедео материјала, сасецао је маргине толико да је уништио не само пагинацију него и по неколико реди текста. Због тога има доста предмета који су изгубили вредност не само као библиотечки предмети, него и као књига и штампан предмет у опште — постали су неупотребљиви. И то је разлог што је сада обрађена нарочита пажња повезивању књига, јер ово правилно изведено повишава вредност књизи, а рђаво извршено одузима јој и ону што је имала као неповезана. То нарочито вреди за стара, ретка и скупоцена издања.

Од текућих послова пак највише тешкоће задаје прибирање службених примерака, прибирање књига, новина и свих других предмета обухваћених чл. 5 закона о штампи, које су полицијске власти дужне набавити у року од пет дана по штампању и послати Библиотеци у три примерка. У том погледу већи део полицијских власти у местима где има штампарија, нехатно врши своју дужност, због чега настаје дуга преписка између библиотеке и њих. У Београду је у току прошле године знатно побољшано то прибирање службених примерака, али и сад бива често да полиција не преда Библиотеци штампане предмете или што их штампари доиста нису предали полицијској власти или што се ти предмети загубе у самој полицији и тада иде вео тешко с добављањем нових примерака.

Ако га не добије, Библиотека чим сазна за који штампан предмет, који јој по закону припада, тражи га преко полицијских власти. Али има извесних начелстава, код којих не помажу сва тражења и сва позивања на одредбе у закону о штампи. То су начелства *округа крагујевачког и округа подришког*. И прошле године њихова предусретљивост према установи оваквог карактера, као што је Народна Библиотека, била је најмања; оба су показала најмање готовости у стићењу државних интереса и исуњавању законских захтева, па су се таква показала и ове године. Лек против такве небрижљивости и рђавог разумевања дужности јесте: казнити ко је за то крив.

Због немања потребног особља за рад на Српској Библиографији, који је законом стављен у дужност Народној Библиотеци, као што сам раније известио, по договору с професором Универзитета г. Павлом Поповићем, пренесен је на Српски Семинар. Захваљујући старању г. Поповића, тај рад јако напредује, а Управа Народне Библиотеке чини све што може од своје стране да се тај рад олакша.

Д.

Особље Народне Библиотеке и посетиоци

Број особља у Библиотеци у току 1906 био је исти који и крајем 1905 године, и све што је у том погледу речено у прошлогодишњем извештају за 1905 вреди и за 1906 годину.

То у главном вреди и за посетиоце Народне Библиотеке. Читаоци су истих категорија а број посетилаца, колики је и ранијих година, највећи колико их читаоци могу примити у се, а што је број узимања појединих предмета и читања као и број реверса већи од броја из прошле године, узрок је врста рада појединих посетилаца, који је захтевао узимање већег броја библиотечких предмета.

Библиотекар
Народне Библиотеке,
Јов. Н. Томић

НАУКА И НАСТАВА

НЕКОЛИКО РЕЧИ О ШКОЛСКОМ БУЏЕТУ

Као што свака јавна или приватна установа мора живети и на њу се трошити, исто тако и школа као јавна установа, мора живети и на њу се трошити. Без материјалних жртава не би дакле школа могла живети и дати оне резултате који се од ње очекују. Њу помажу и морално и материјално и држава и општина и друштво, а и они који у њој раде.

Освештан је принцип, да се по броју школа и њиховом квалитету цени и култура једнога народа. Само онај народ, који зна важност школа и помаже их, може се назвати културним, и такав народ неће и не може страховати о својој будућности, јер су школе ту, да поред осталих задатака, буду и расадници националне идеје. Оне дакле развијају у народу свест о своме националном задатку, па су дакле и заслужиле пажњу која им се указује.

По примеру других културних народа и наш народ радо помаже школе, и према својим скромним материјалним средствима даје им доста добру потпору.

То материјално помагање школе је редовно и ванредно. Редовно помагање или тако звано издржавање школа мора бити уоквирено у једном законском облику, и проћи кроз разне инстанције, док не буде дефинитивно одобрено, да може свој намењени посао извршити. То је *буџет*, који имају почев од државе, округа, среза, општине и школа као један део тих установа.

И школа дакле има свој буџет. Њега по члану 58. закона о народним школама од 1904 год. саставља школски одбор дотичне школе у почетку сваке школске године унапред за годину дана.

У одбор школски по члану 55. зак. о народ. школама улазе: председник оне општине у којој је школа, управитељ или учитељ дотичне школе, и по три *члена* грађанина, или по један из свакога села ако школску општину састављају села из разних политичких општина. И ти људи дакле састављају школски буџет, али је најглавнија чињеница уопште у одбору, па и при састављању буџета управитељ, односно учитељ, јер он најбоље зна потребе школске.

При састављању буџета пази се на то, да школа ни у чему не трпи уштрба; да има довољно материјалних средстава да може одговорити своје узвишеноме циљу. Само сам приметно, да при овоме састављању буџета ретко, врло ретко се стављају веће суме на оне школске потребе без којих се напредак школа не може ни замислити а то су учила, али о томе ће бити доцније више говора, а сад да пређемо даље.

Тако састављен буџет од школског одбора шаље се одмах окружном школском одбору на увиђај и решење како би овај благовремено могао исти буџет прегледати и одобрити га, па вратити тако одобрен натраг школском одбору, или изменивши га у неколико. — Чим школски одбор прими одобрени од окружног школског одбора буџет, дужан га је одмах у овереном препису послати политичкој општини да она унесе тај издатак у свој буџет, и да разреже прирез на издржавање школе заједно са осталим општинским прирезом, а не засебно, па да га даље пошаље надлежној власти на одобрење, како би и та надлежна власт могла на време одобрити га и вратити општини, да она приступи наплати приреза да би школи могла издати њен припадајући део.

Чланом 59. зак. о народним школама одређено је, да свака школа има свога школског благајника, који ће бити дужан свака три месеца подносити рачун о стању благајне школском надзорнику — у овом случају окружном одбору — а свакога месеца дужан је школски одбор прегледати рачуне свога благајника, а и увек када нађе за потребно да то учини.

Врло мало благајника придржавају се одредбе овога члана о поднашању рачуна, а тако је исто и са прегледом од стране школског одбора. На многим пак местима општински председници као председници школских одбора узели су самовласно на себе ту дужност, па они сами врше исплате и рукују благајном, и ако је то противно закону, јер никад наредбодавац не може бити и извршилац. На неким пак местима никако и нема школског благајника, него ту дужност врши лице сасвим страном школском одбору — општински благајник. — Па и у самом Београду општински благајник рукује школском касом, а то је сасвим противно закону. Па кад се тако ради у престоници, ја шта ли бива у удаљеним и забаченим местима?

Кад школа нема свога благајника, кад он нема срестава за издржавање школе, онда је илузорна и она законска одредба о поднашању рачуна и о прегледу од стране дотичног школског одбора, а тиме по себи се разуме, отпада и оно давање разрешнице од стране окружног школског одбора по члану 64. тачке 4. закона о народним школама.

Мало пре поменули смо, да политичка општина мора унети потребну суму за издржавање школе у свој буџет без претресања било појединачних позиција, било целокупног издатка. Њено је само да у вези са свима издацима распореди тај издатак и израчуна стопу приреза укупног. До скора се држало, а негде и сада то мисле, да има школског приреза, а то је у основи погрешно. Њега, као засебне јединке нема, и боље што га нема, а ево зашто: Кад би се школски прирез увео и распоредио засебно на пореске обвезнике, онда као што је познато, увек изванредан део пореза државног и приреза уопште пропада, па би сигурно пропала и нека сума школског приреза, и тиме би се одмах школски буџет пореметио, јер не би се могли сви предвиђени издаци исплатити, и тако би се из године у годину гомилао тај пропали прирез, а тога сад не може бити, јер је општина дужна да цео издатак на школу измири, и тако школа не може а и не сме бити у дефициту, као што би сигурно било у предњем случају. Школи се дакле мора издати по њеном буџету сав новац без обзира на то да ли ће општини политичкој пропасти изванредан део приреза њеног. Зато политичке општине и стављају извесну суму за покриће тих дефицита, што школа према својој тачно одређеном буџету не може чинити.

Истина, и ако нема школског приреза, политичке се општине данас тако понашају, као да тога приреза има, па сразмерни део покуљеног приреза општинског уопште дају школи, и мисле да је то сасвим правилно и у духу закона, и ако је то скроз погрешно. Па не само да они тако мисле и раде, него тако мисле и раде и поједини учитељи, као што ће се видети доцније из једног школског буџета који ћемо на крају овога чланка изнети. Ту је најбољи и једини лек што строжија наредба и обавештење да школског приреза нема, и да се тачно свакога првога дана у месецу даје дванаестина од целокупног одобреног школског буџета, и тиме ће бити ствар на чисто изведена и неће бити неједнаког тумачења и примењивања.

По члану 64. тачке 4. окружни школски одбор одобрава буџете појединих школа, а тако исто и прегледа рачуне њихових благајника, и даје им разрешницу, а ништа се даље не каже шта бива даље са тим тако одобреним школским буџетом. Даљег поступка о њему нема. Затим није предвиђено законом о народним школама ни ово: Кад је окружни школски одбор последња инстанција за школске буџете, онда

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

шта ће бити ако окружни школски одбор не одобри буџет неке школе свему, него га у појединостима измени тако, да школски одбор те школе и окружни школски одбор дођу у конфликт, ко ће њима у томе судија бити, јер је природно да ће потребе своје школе увек боље знати дотични учитељ и његов школски одбор него окружни школски одбор.

У томе случају дакле остаје школском одбору да кад дотична позиција подбаца, да се понова обраћа окружном школском одбору за накнадни кредит, а то је већ излишан посао који се могао раније уклонити.

Уопште о што правилнијем и тачнијем буџетирању у садашњем зак. о нар. школама врло мало ћете наћи да је поклоњено најве.

Узмимо само један конкретан пример. Рецимо, да је некој школи одобрено буџетом на огрев 150 дин. али претпоставимо да је та зима била јача и дужа но обичне зиме, и да је сав одобрени кредит потрошен још у половини зиме, а школа мора радити, онда школски одбор мора још израније тражити накнадни кредит за огрев, и окр. школски одбор хтео не хтео мораће тај кредит одобрити, иначе школа се распушта, а то се не сме нипошто десити. У томе случају окружни школски одбор одобрава тај накнадни кредит с тим, да се та сума изузме из позиције на неподвижене трошкове, али како те позиције нема, онда се опет мора понова писати општини да она из својих „неподвижених“ издатака ову суму накнадног кредита изда. Ну, ако се сад деси, да је тај „накнадни“ кредит исцрпљен, онда опет општина мора тражити себи накнадне кредите, и то иде у бесконачност, и тим се ствар отежава, и сама ствар трпи.

Дакле, у случају, било да школски одбор стави мању суму на неке позиције, било да окружни школски одбор смањи сам неке позиције у школском буџету, а појаве се неподвижени повећи издаци баш у појединим позицијама, а буде или мала сума у позицији на „неподвижене“ издатке, или та сума буде већ исцрпљена, онда настају као што наведосмо велике тешкоће око тражења наведеног кредита, одобравања и купљења приреза, и у томе се мора провести најмање месец дана, па тек онда да школа буде измирена. А шта ће бити од деце за тај месец дана, да ли ће се дозволити да она седе у хладним учионицама? Или ће их надлежни пустити кућама за то време? То ни једно ни друго не сме се дозволити, него у случају такве преке потребе, да при окружном школском одбору буде увек извесна сума новаца која ће се одмах издавати дотичним школама, па кад буде тај накнадни кредит одобрен и новац покупљен, да се врати та сума окружном школском одбору без интереса на попуну своје касе. То је једини брз лек у овом случају.

Толико о овоме одобравању буџета, ма да нас искуство учи, да треба правити не само с вољом и пажљиво, него треба бити добро упознат и са месним приликама дотичних школа, јер ће само тако бити буџет постављен на здравој основи, и неће бити оваквих изненађења и накнадних кредита.

Друга је незгода у рђавом исплаћивању од стране општине школи. У великој већини општина, месецима, а по негде и по читаву годину дана не издаје се школи ни паре, него се школа мучи и тавори позајмицом и на вересију, што јој убија углед и што мора скупиће да плаћа поједине потребе но што би то био случај да то врши готовим новцем. Ако та школа има каквог другог прихода од свога имања, или какве задужбине, онда и гојекако, али ако се у овоме случају ослони на саму помоћ од општине, онда је зло. На много места плата послужитељима не издаје се месецима, а било је случајева да су људи служили по 2—3 године а нису добили ни паре. Мени су лично позната два таква случаја, и г. г. министри просвете и унутрашњих дела морали су по неколико пута наређивати дотичним властима да се плата овим послужитељима изда, што је и учињено после грдних напора и неколико година.

Приликом ревизије у два најбогатија среза: тамнавском и посаво-тамнавском у окрузима ваљевском и подринском, нашао сам у неколико школа велику суму новаца примања школе од општине на дугу. Богата општина свилеушка дуговала је школи неколико хиљада динара од прошлих година. Кад сам дошао школи да држим испит нисам нашао у школи послужитеља, јер га школа није имала, а није га имала с тога, што нико неће бадава да служи, а оним пређашњим послужитељима није исплаћивана уредно њихова зарада. И та школа тешко ће наћи себи послужитеља, јер ко се превари и почне служити, после има великих мука и трчања док наплати своју плату.

Шта кметови и председници раде у тим случајевима је за дивно чудо. Из свога сопственога искуства испричаћу шта је се мени десило кад сам био учитељ у Бранковини, округу ваљевском.

Године 1894. будем премештен из Београда у Бранковину. Школску општину састављала су ова села: Бранковина, Бабина Лука, Близоње, Забрдица, Козличић, Котешница, Јошева и Рабас — дакле осам села. Бранковина, Бабина Лука, и Близоње састављали су једну политичку општину; Јошева и Котешница другу; Забрдица и Козличић трећу а Рабас четврту политичку општину. Све скупа пак биле су у једној црквеној и школској општини још од старине.

У овој школској општини било је пређе још неколико села, али су она себи направила школе, те се издвојили из заједнице бранковинске школе, а од имања школског ништа нису узеле, а нису ништа ни имале узети осим оно мало школског дворишта и нешто мало земље

око школе одређене за школску башту, и старе трошне зграде зидане
www.yopsh=1834. године.

У години 1894. доврши се нова школска зграда у Бранковини, око чијег су се грађења грдно позавађала ова села. Завада је потекла отуда, што се нису могли погодити где да је праве и како да је праве.

Чак је у једно време морала ова школа бити затворена, и била је затворена 2—3 године, и та се села нису могла погодити о подизању нове школе. Напослетку три села: Бранковина, Бабина Лука и Близоње као једна политичка општина прегну и начине нову школу, али тек сад настаје једна непрекидна свађа. Осталих пет села пристајали су да и они праве нову школу на истоме месту где је била стара школа, али нису пристајали да грађењем руководи један човек из она три прва села, која су га изабрала за својега „дуномоћника“, а који је узгред буде речено био и лиферант цигле и црена за школу. И тако оних пет села остану без школе, или бар без удела у новој школи.

Ова три села што су подигли нову школу на плацу старе школе — заједници свију осталих села — учине сада ово: Упишу децу у школу из своја три села, али поједини морали су уписати и децу из оних пет села која нису градила школу, за II, III и IV разред која су се затекла на школовању и у старој школи, па поред њих упишу и извесан број деце из тих пет села и у I разред, па кад су то учинили, они пођу даље. Направе школски буџет, који је разуме се знатно био повећан због новог одељења и још једног наставника. А пре тога они приводе поједине имућније грађане из оних пет села, те им узму на име грађења школе некеме 100, некеме 150, а некеме и по 200 динара. Кад су тако приморали те и из оних пет села узели по некога човека у ортаклук, онда расход по школском буџету распореде сада на свих осам села по броју пореских глава, а не само на своја три села чија и јесте нова школа. Те распореде расхода на поједина села пошљу дотичним политичким општинама с наредбом, да им толику суму новаца пошљу дотичне политичке општине коју ће ове покупити од грађана оних пет села.

Благајник школског одбора био је опет онај „дуномоћник“ за грађење нове школе. Школски одбор нове школе пође један корак даље. Како, вели он, нову школу нису правили оних пет села, него само њихова три, то сви они ђачки родитељи из села која нису градила нову школу имају платити поред редовног школског издржавања још по 30 динара школарине на свакога ђака који се школује у новој школи.

Грађани оних пет села која нису градила нову школу изјаве, да ће они или плаћати редовно издржавање колико на њих долази — а на њих долази $\frac{3}{5}$ целокупног буџета — или да плаћају по 20 динара школарине на ђака. Једно или друго, јер ако се узме да нова школа није више њихова, онда они не морају плаћати више редовно

издржаваће него само они грађани тих села, који имају децу у новој школи да плаћају по 20 динара школарине. Али школски одбор није хтео на то пристати, јер је хтео обоје, на кад су родитељи из оних пет села шиљали децу у школу по тражењу школског одбора, онда је онај „пуномоћник“ и благајник школског одбора терао опет децу из школе, говорећи, како њихови родитељи нису платили школарину. Ја сам по дужности тражио децу у школу, али благајник их је терао тражећи, да њихови родитељи плате школарину, и настало је зло стање, јер се ништа није могло лепим учинити. Предлагано је да се та ствар сврши поравњањем или да се упути г. Министру Просвете па да он то реши, али све узалуд, благајник је тражио новац, јер је њему нова школа, како он вели, дуговала. Он је хтео са једне овце два руна да стриже, и редовно издржаваће оних пет села и по 20 динара школарине од свакога ђака. Самовоља тога пуномоћника није се ни ту зауставила, него да би и мени што напакостио, што сам тражио да се та ствар правилно реши, једанпут у седници школског одбора затражи, да се и моје дете које беше у III разреду уклони из школе, јер вели, нисам ни ја градио нову школу. Овај његов безуман напад одбио сам и ја, а и школски одбор не смеде се с њим у томе солидарисати, али мени то догрди, те известим о свему томе г. Министра Просвете и Црквених Послова, који нареди да се не напађује школарина јер је у закону нема. Док је ова теревенка трајала, ја сам се грдно мучио без икаквих школских потреба, а и послужитељу није ништа плаћено, и да није по који динар дало понеко од оних пет села, школа не би могла радити, јер бранковинска општина није хтела ни паре дати на издржаваће школе.

Ту скоро опет прочитао сам у „Полицијском Гласнику“ како су се два села једне општине парничила поводом школског плаћања. Горње и Доње Зуниче у тимочком округу слали су децу у две разне школе. Једно од њих слало је децу у Књажевац, а друго у неко оближње село. По распореду буџета пало је на оно село које је слало децу у Књажевац два-три пута више плаћања но на оно друго село које је слало своју децу у оближњу школу. Ово последње село хтело је да ту за њега малу суму распореди на своје грађане само, али оно друго село чија су деца ишла у књажевачку школу и на које је дошла далеко већа сума, тражило је да се обе суме саставе и равномерно разрежу на оба села. И најзад су власти тако и решиле ту ствар, те је тај издатак састављен уједно и разрезан на оба села.

Има данас још доста села и заселака у Србији која не припадају ниједној школској општини, и разуме се та села и не плаћају ништа за издржаваће школе јер је немају. И они појединци из тих села који школују децу у којој школи довијају се да то буде бесплатно у чему често и успевају. Мени је познато из прошлих година да су неки се-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

www.univ.rs

љани из околине Ваљева који нису имала своје школе, школовали своју децу у Ваљеву, па је неки, и то мали део нешто и плаћао, а већина их је доводила децу неком своме рођаку у Ваљеву, и овај их је као грађанин ваљевски уписивао у школу, и она су се као таква и школовала без паре и динара. Стога треба одмах наредити да свако такво село уђе у састав најближе школске општине, и тиме олакша издржавање дотичне школе. Тиме би се учинило да и они сиромашнији сељани из тих села школују своју децу што им је сада немогуће. Пређе смо навели како треба наредити најстрожије општини да сваког првог у месецу даје $\frac{1}{12}$ одобреног школског буџета порезнику за школу, али то не раде општине, те је школа у великој неприлици. Председници општина кад наплаћују порез и прирезу они те прирезу заводе у рубрике на плате кметовске, бировске, општинске трошкове итд. а на школу ако што претече добро, иначе ником ништа. Да не би дакле, било злоупотреба, наредити да порезници шаљу школи $\frac{1}{12}$, а они нека од општине наплаћују како знају, и нека их кажњавају, па ће се и кметови уљудити и вршити свој посао тачно и савесно, јер напослетку није ни право тражити од учитеља рада и успеха, а овамо му ни на одмагање и ометати га у раду.

Наше су школе веома оскудне у свачему, а нарочито у училима и у опште у наставним средствима, управо су бедне, јер осим табле, често излизане да и нема боје на њој, и неколико поцепаних мапа, препотопских карата ништа нећете наћи у њој.

Чак и у варошким школама наћи ћете такође врло мало учила. Понека исцепана мапа, понеки дроњави слив неке реке, на танкој хартији изребрио се на дувару, и искривљена и непотпуна руска рачунаљка, табла с искривљеним нogarима, икона Св. Саве и слика Краљева, то је део намештај и сва учила једне варошке школе. Ретко ће која школа имати збирку метарских мера, рељефну карту Србије, слике и моделе човечијег тела, збирку дрва и семења, збирку најлучнијих карата и слика за очигледну наставу, какву рачунаљку новијег система итд. а о збирци корисних и штетних животиња и биља, збирци минерала и земаља, земљоделских справа и зграда у минијатури, технолошких слика итд. итд. ни помена нема, о томе ниједна школа не може ни сањати. А зашто? Зар се не би могло то све, ама баш све набавити? Могао би те још како, и то не одмах него у мало већем размаку 3—4 године била би свака школа потпуно снабдевена, а да би настава куд и камо коракнула о томе не треба ни говорити.

Најбоље би било кад би Министарство Првсвете и Црквених Послова наредило, да се израде спискови — каталози — бар најпотребнијих учила и наставних ерестава, како оних који се куповином морају набавити, тако и оних које сами учитељи уз помоћ својих ученика могу прикупити и удесити, па послати свакој школи с напоменом

да та у каталогу изређана наставна средства мора свака школа за 3—4 године набавити. Тим начином за кратко време биле би све школе у Србији снабдеване, и што је још лепше, све би биле једнообразно снабдеване, те се не би дешавало, да у понекој школи учитељ вредан набави прилично наставних средстава, а кад оде у другу школу не нађе у њој ништа, и он мора опет понова да се мучи и прикупља нове збирке, а онај што је дошао на његово место, дошао на готово.

Да би се ова набавка могла што пре и боље извести, потребно је сваке године уносити у буџет изнајпре повећу, а после мању количину новаца од 150—200 динара, а после од 50—100 динара када школе буду већ снабдеване.

Закон о народним школама предвидео је школске благајнике, који се готово ради форме законске бирају, јер они или мало поклањају најве својој дужности, или је поклањају у онолико у колико им то општина политичка да могућности, давањем издржавања школи. Истина, на неким се местима општине савесно одужују школама, и дају им што им по буџету припада, али то су ретки, врло ретки случајеви, да би се на прсте могли избројати, а велика је већина ако не индиферентна према школи, а оно је не помаже у оној мери у којој би то требало.

Понеки школски благајници не врше на време набавке школи, а по неки се опет служе школским новцем као својом својном, као што их има који савесно врше своје дужности према школи. Стога би требало наредити, да се тачно сваког 1—5 дана у месецу држе седнице школског одбора, и тада да је дужан благајник школског одбора реферисати одбору, да ли је примио одређену $\frac{1}{12}$ од општине, или није, као и то, да положи рачун о издацима за прошли месец. Тада би школски одбор лако могао поред прегледа рачуна благајникових чинити распоред с добивеним новцем од општине, и набављао оно што је прече, те се не би дешавало да благајник доноси метле и четке које мање стају, и нису од толике потребе, а не набавља неко учило од преке потребе, а које више стаје, а он неће или нема новаца да исто набави, јер је потрошио школски новац.

Сваке седнице би сви чланови школског одбора по прегледу школских рачуна испотписивали књигу благајне, те би на тај начин увек знали стање благајне своје за коју су у осталом и законски одговорни поред благајника, и не би се благајник могао изговорити како нема новаца, а новаца има. Тако би се најлакше могли контролисати неуредни благајници и одмах би се могли кажњавати.

Сада ћемо изложити четири буџета из округа београдског, те да се види како се уопште мала пажња поклања набавци наставних средстава и учила. Навешћемо школу четвороразредну с једним наставником, затим с два наставника, па с три и најпосле с четири наставника

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Школа с једним наставником

Предрачун — буџет

Школе сремачке у срезу посавском окр. Београдског за 1907. годину

Рачун број	П Р И Х О Д	Колико		Р А С Х О Д	Колико		ПРИМЕЉБА	
		дин.	зара		дин.	зара		
1	По члану 17. тач. 1. зак. о нар. школама на име издржавана школе, од прихода и приреза, да општ. каса изда школској каси И словима: седам стотина седамдесет пет динара.	775	—	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14	Каш. потребе, одржање чистоте, осветљење и др. Оправка и крећење школске зграде Школском послужитељу Школска књижевна Бачка књижевна Књиге за награду о годишњем испиту Намеснај и наставна средства Препоручени листови За сечење и извлачење дрва за огрев Повез књига школске и бачке књижевнице Награде ученицима продукне школе Материјал и књиге ученицима Подобљивање школ. бунара Дрва за огрев школе, настав. и послужитеља 40 куб. хвати (1902 ш.)	30 70 360 10 10 15 10 54 130 10 20 20 50	— — — — — — — — — — — — — —	(о год. испиту)
				Свега	789	—		

Разлика у 14 динара које је окр. школ. одбор ставио више на партнју бр. 8 расхода.

Зар се може набавити намештај и наставна средства за 10 динара? — А зар је довољна зара за школску књижевну 10 динара а толико исто и за Јачку?

Ако ове три позиције нису проишја, ја не знам шта је. Десет динара на намештај и учила је ли то где ко видео и чуо у свету? Зато нам и јесу школе без икаквог и намештаја и наставних средстава.

Школа с два наставника Предрачун

Прихода и расхода школе вел. монетаничке, среза посавог оир. београдског за 1907. год.

Рачни број	Ш Р И Х О Д		Р А С Х О Д		ПРИМЕДБА
	Колико пара	Дин.	Колико ден	Дин.	
1	Сума која треба да се распореди по не- посредној порези као <i>школски прирез</i> , ¹ износи 1145 И словима: једну хиљаду сто четрдесет пет динара.				
			1	На плату послужитеља	420
			2	На оправку и доправку станова и школе	300
			3	На школску књижицу	20
			4	На школска учила	30
			5	На препоручене листове	54
			6	На књижевну Заједницу	50
			7	На уређене школске градине	10
			8	На набавку књига о годиш. испиту	35
			9	На набавку књига за спрожамне ученике	10
			10	На канцеларијски материјал	20
			11	На осветљење школе	10
			12	На ограду школског дворишта	50
			13	На непредвиђене трошкове	20
			14	Додатак наставници на стан	100
			15	На прославу Св. Саве	20
				Свега	1141

¹ Чл. 17. тач. 1. зак. о нар. школама гласи: За подмиривање школских потреба, — свака школска општина има школску благајну, у коју улазе: 1) суме, које окружни одбор или политичка општина дају сваке године за школске потребе итд. — дакле нема ни помена о школском прирезу који се у овоме предрачуну погрешно помиње.

² Она је школа била мало либералија, она је учила 30. д. и ставила је на непредвиђене трошкове 20. д. А какав је ово додатак наставници на стан 100. дин. Или стан ваља, или не ваља. Ако ваља на што давати 100. дин. или ако не ваља зашто онда давати само 100. дин. а не 360 динара него ту је ово: Стан је рђав и наставница за љубав 100 динара додатак станује у њему и губи своје здравље, а то треба забранити, и наплатити општину да чим отвори ново одељење треба да има добар стан за наставника, иначе тој не отварају одељења.

Школа с три наставника
Буџет

Школе враџићке среза посавског окр. београдског за 1907. год.

Редни број	П Р И Х О Д		Р А С Х О Д		ПРИМЕДБА
	Колико дин.	Колико пара	Редни број	Колико пара	
1	Од општине враџићке по чл. 16. тачка 1. закона о нар. школама	1921	1	За опште кинц. потребе и набавку ствари потребних за о ржавање чистоте	1 Окр. шк. о. бор повећао на 432 дин. (+ 192)
	И словима: једну хиљаду девет стотина двадесет један динар.		2	За огрев школски — три одељења наставнике и послужитеље	500
			3	Плата школском послужитељу	240
			4	За оправку и кречење школске зграде, учитељских станова као и осталих зграда	100 2
			5	За препоручене листове и часописе	50 3
			6	За помоћ сиромашних ђака	100 4
			6	За препоручене књиге за школ. књижи.	20
			8	За књиге којима ће се награђ. ђаци о испиту	30
			9	Додатак управит. по чл. 66. зак. о нар. школ.	96
			10	За намештај и наставна средства	40
			11	За прославу Св. Саве	20
			12	За набавку „тарабе“ за ограду школ. дворишта и њиве	50 5
			13	Станарина наставници	360
			14	За преправку учитељичног стана	300
				Свега	1921

окужаног школског одбора 2077 дин. — више дакле 156 дин. — изгледа чудно да је школ. одбор није узео једног послужитеља, док је окр. школ. одбор сасвим правилно ставио плату на два. У 4. тачки омет је погрешно окр. школ. одбор што је и онако малу суму од 100 дин. на оправку школе и станова смањило на 60 динара. И овде је на намештај и учила стављена одвећ мала сума од 40 дин. за три одељења. А шта се може набавити за 40 дин? Не може ни једна честита мања а камо ли што друго. У овој школи унета је сума од 20 динара на прославу Св. Саве а до сада у овим школама то није узето, али није овде унесена у буџет позиција „непредвиђених“ података, а требало би је унети.

Школа са четири наставника

Буџет

Школе влашанске за 1907. годину

Редни број	П Р И Х О Д		Р А С Х О Д		ПРИМЕДБА
	Колико динара	Процент	Колико динара	Процент	
1	Дужног школског приреза из 1906 год. од општине влашанске	115	На стан и огрев једног наставника за 1907 г.	360	
2	Од општине влашанске за издржавање школа у 1907. години	1970	На награду управитеља	96	
			На плату два школска послужитеља	600	
			На огрев школе	350	
			На оправку школске зграде и станова	150	
			На набавку књига за школску књижицу	20	
			На прављење једне <i>шуре</i>	500	
			На набавку 12 ком. — завеса	72	
			На канцеларијски материјал	70	
			На средства за чишћење школе	20	
			На награђивање ученика о испиту	20	
			Дубини Петровићу учитељници, станарине	300	
			На препоручане књиге и листове	54	
			За 4 слике П. В. Краља и 4 слике Св. Саве	40	
			За набавку учила и наставних средстава	30	
			На огрев два наставника	480	
			На набавку чећи за хо шик	30	види број 4.
			Свега	3120	

У овој је школи унето 1150 динара дужног издржавања из прошле године, које јој није издала политичка општина, и то је унето у буџет и сматра се као приход, а један је то приход, а један је то приход, нити ће се та школа моћи издржавати и набављати ни оно што је надотребнице, нити ће њој пак општина и моћи и хтећи исплатити тај дуг велики. И у овом буџету видите једне и исте погрешке којих има и у осталим досада цитираним буџетима, и у њему је на оно што је најглавније увек стављана врло мала сума, те изгледа као пронија нека, а ње нејм ће сме бити у овим озбиљним стварима, од којих зависи онстанак и напредак школе.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Да сва ова наша резоновања сведемо укратко, ми ћемо октроисати један општи план буџета за све школе, и унети у њега ове рубрике које треба да су заступљене у сваком буџету, па они који праве буџете за своје школе, нека одатле узимају оно што је за њихову школу. Буџет овај може важити и за варошке и сеоске школе, и за подељене и за неподељене школе. Главнио је нама било овде унети све оно што држимо да треба унети у школски буџет, и још нешто, унети на оне најважније потребе школске што веће суме, јер ће се оне исплаћивати својом вредношћу и својом помоћу коју ће указати школи и њеном напретку.

Може се ма шта друго изоставити али на учила, намештај, књижице и остало, на томе се не сме штедети, на то мора ићи што је могуће више новаца, — неће бити узалуд.

Буџет

Школе Н. Н. у срезу Н. окр. Н. за 1907 годину

Редни број	ПРИХОД	Коли-ко		Редни број	РАСХОД	Коли-ко		ПРИМЕДБА
		д.	п.			д.	п.	
1	У ову рубрику се уноси сума издржавања коју је полит. општина дужна по чл. 17. тач. 1. зак. о нар. школама давати дотичној школи ради издржавања 2 Даље се уноси приход од имања ако га школа има, приход од легата, и т. д. — уопште овде се наводе сви приходи, али не и главнице, као и казне децих родитеља или добровољни прилози.			1	Станарина по чл. 16. зак. о нар. школама у селу по 30 дин. у окр. варошима по 40 дин. у осталим варошима и варошицама 35 дин. и у Београду по 80 дин. на сваког наставника	360		Иначе на свако одељење још по 150 дин.
				2	Оправка школе и станова у селу	400		
				3	Огрева школи и наставнику ако станује у школи са 4 разреда	100		
				4	Осветљења за школу	50		
				5	За набавку писаћег материјала	50		
				6	За набавку суиџера, креде, мастила за ђаке у период. школи 20 дин. а у подељ. на свако одељење још по 15 дин.	20		
				7	За набавку учила и наставна средстава	150		
				8	За набавку намештаја у школи	150		
				9	За набавку књига за школску књижицу	75		
				10	За набавку књига за ђачку књижицу	50		
				11	За повез књига	50		
				12	За набавку књига сиромашној деци	50		
				13	За препоручене часописе и листове	75		
				14	За набавку потреба за одржавање чистоће ако је четвор.			

Редни број	ПРИХОД	Коли-ко		Редни број	РАСХОД	Коли-ко		ПРИМЕДБА
		д.	п.			д.	п.	
					школа 25 дин. иначе на свако одељење даље по 15 дин.	25	—	
15					Плата послужитељу (на сваког по 400 дин. у селима а по 600 дин. у градовима)	400	—	
16					За набавку алата и семења за башту	30	—	
17					Награда управитељу ако је више од три наставника 96 иначе 150 динара			
18					За набавку књига за награду ђацима о испиту на свако одељење по 15 дин	15	—	
19					Награде ђацима продужне школе	40	—	
20					Прослава Св. Саве	30	—	
21					Поправка ограде школске	40	—	
22					Поправка школских зграда осим школе	40	—	
23					На подизање школског врта и баште	100	—	
24					Непредвиђени издаци од 100 до 500 динара.	100	—	

Ово су у главноме рубрике издатака школских. Може се десити да се још понешто специјално за сваку школу унесе што овде није могуће специјализирати, али суштина је ту, на према томе лако је у главноме склопити целокупан буџет ма за коју врсту школа. Али, понављамо, најглавније је то, да ниједна пара не сме и не треба да крајем школске године остане на дугу код општине, јер је онда илузоран сав буџет, а тога бити неће, ако се тачно свакога првога дана у месецу буде предавала $\frac{1}{12}$ школи од стране политичке општине. Ту је целокупно тежиште школског буџета.

Дим. Ј. Соколовић

ОБРАЗОВАЊЕ ЖЕНСКИЊА и ЖЕНСКО ПИТАЊЕ У СРБИЈИ

II. Образовање женскиња на западу и у нас

1. Основни принципи на којима треба поставити образовање женскиња.

Није тешко погодити после свега што напред рекосмо, да је најосновнији принцип не коме треба поставити образовање женскиња: сагласност са историјским и културним ступњем целокупног народног живота. Ово треба разумети овако: нико не долази на свет просто као човек, но рођењем припада извесној нацији. Од те нације он

узајамљује прво језик, да помоћу њега усвоји васколику културу прво своје, а та доцније и туђих народа. Природа сама, дакле, везује човека за неку извесну народност а даље образовање чини, да се он целог живота осећа као грана једног стабла, од кога он добија хране, па зато је весело и чино кад добро иде дотичној нацији, а тужан и суморан кад јој што рђаво иде. Такав је уопште историјски тренутак у коме ми живимо. Не односи се то само на српску народност, него на све околне народности, које су у суседству с нама, па чак на све европске, азијске и др. народности.

Полазећи сада са тог гледишта да је човек увек везан за неку извесну народност, јер њој дугује за духовно развиће своје, природно се намеће питање, може ли човек живети ван нације и одрећи се духовног јединства са њом. Појединци можда и могу и то у веома ретким и изузетним случајевима, али маса не може то никада учинити. Отуда нације много полажу на стварање добре и ваљане интелигенције, чија ће дужност бити да прихвате национални живот и поведу га напред. За правилано пак корачање напред стварају се национални идеали. И тако интелигенција једнога народа прима на себе двојаку дужност: прво, да сама уђе што дубље у народни живот, тамо га на врелу проучи, њиме се запоји и одушеви; и друго, да као таква крене живот народни путем израђених идеала.

Према томе два су главна фактора, који играју најважнију улогу у образовању нових нараштаја једнога народа: прво, прошлост народна очувана у традицијама: и друго, будућност народна израђена у идеалима. Традиције и идеали треба да су новим покољенима мили и драги, њих не само што не треба да се одричу, већ напротив треба да буд, готови поднети за њих сваку жртву.

Ако сада поделимо улоге између женског и мушког пола у погледу одржања народнога бића онда прва улога одржања традиција, већим делом својим пада у део код свију народа женском полу, а остварење народних идеала мушком полу. У осталом то је и природно, женско, по природи послова, које је у историји бар до сада вршило, везано је више за кућу, децу, и сроднике, за то одржање обичаја игра необичну важну улогу у животу њеном. Јер колика би то тешкоћа била, кад би она сама за сваки поједини случај имала да ствара обичаје и начине опхоћења. Мушки пак пол, чији је посао махом спољни, ван куће, дотиче се махом далеке будућности, према томе на пољу чисто народног живота човек је по себи упућен да мисли и брине се о будућности нације своје, о њеним идеалима.

Отуда и образовање женскиња до сада подешавало се махом тако, код свију народа, да оно прими на себе бригу и терет око унутрашње стране живота народног, а мушком полу остави спољну страну живота. Женске се за то упознавале са свима странама духовне и

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

материјалне културе свога народа, изражене у традицијама и целокупном благу народном; а мушки пол са идеалима народним.

Овако је било све до последњих неколико деценијума. Али у последње време почиње се запостављати национализам и њему претпостављати интернационализам. Историјски он се јавља прво у покрету социјалне демократије. Она је прва покушала да избрише разлике националне. Али и ако је то теоријски изгледало веома лако, на пракси, кад се сударила са границама државним, са интересима државним па чак и сферама интереса, она је устукла. На место правог интернационализма, свака нација образује за себе савез, а национални савези образују собом интернационални. Социјална демократија, према томе, прати живо интересе свога националног савеза, а тек на другом месту интернационалних савеза. У далекој будућности пак гледа уништење држава, власти, војске, свештеника ит.д. а по себи се разуме да ће нада отнасти и разлике у нацијама, ваљда ће се један језик узети као општи језик за све; једном речи уништиће се свака подвојеност међу људима.

Како у данашњем управном систему најважнију улогу игра већина, то као што смо напред казали, социјална демократија, била је прва, која је прокламовала равноправност женског пола, и позвала га да се бори за право и слободу своју. Она је отворила широм врата својих организација женскињу и сад се бори да му извојује политичка права: у првом реду право гласа, да би помоћу њеног гласа доченала се врхова управе. Социјална демократија заборавља овде тежњу ка индивидуазму у новијем животу, према томе са великом сигурношћу може се рећи да кад жена дође до својих права, природно да ће окренути леђа, не само социјалној демократији, но и униште мушком полу. Према томе колико год она подаже наде на женски пол, толико исто треба да буде спремна на разочарење.

Уосталом то су проблеми далеке будућности, за које се тек могу износити претпоставке, али ко зна какве стварности могу у међувремену искренути? За нас је овде важно да утврдимо факт, да поред национализма, постоји интернационални покрет, који собом обухвата и женски пол; даље, за нас је важно да знамо да и у питању образовања женскиња поред националног правца постоји интернационални. Питање сад може бити у томе, који су основни фактори у интернационалном образовању. На првом месту треба да знамо то, да тај правац пориче традиције и вредност њихову, према томе и све оно што је везано са тим традицијама: обичаји, морал, право, ит.д. никакве више вредности, или бар нема вредности у досадањем свом схватању. Што се тиче идеала интернационални покрет има их, ми смо их у првом делу изложили, али они ничега заједничког више немају не само са националним идеалима једнога народа, но шта више

немају ништа заједничког са идеалима мушког пола. Интернационални
www.istoria.rs тежи поступном сепаратизму полова.

Дакле, за нас као нацију стоји отворено питање, хоћемо ли поставити образовање женскиња по примеру осталих народа: у духу народних традиција и идеала, или да сматрамо да смо сувише доцкан иступили на позорницу европског националног живота и да кренемо образовање женскиња путем интернационалних идеала. Ако усвојимо прво гледиште онда нам се природно намеће дужност да од почетка до краја, од најмањих ствари до најкрупнијих проблема проведемо све у духу народних традиција и идеала; усвојимо ли пак друго гледиште, не остаје нам ништа друго до да заведемо такве школе и намажемо такве појаве, које ће час пре разрушити све традиције и све идеале.

Али као што би прво било на пракси неостварљиво, тако исто и друго било би у најмању руку несмишљено, па макар то не само жеделе поједине образоване женске, већ и цео српски народни женски савез као саставни део интернационалног женског савеза. У животу социјалном, као и у животу органских бића, нема и не сме бити скокова. Према томе образовање женскиња хтели не хтели требамо и морамо водити у духу националном, као што то раде сви други народи и као што се то и јесте природна последица историјског развоја нашег народног живота.

Образовање женскиња на западу.

Културне прилике запада далеко су старије него ли наше, па према томе, природно, и много разноврсније. У прошлој нашој расправи.¹ Ми смо указали на то, да су тамо три основна правца образовања. При том мишљењу остајемо и сада. Та три правца образована јесу: опште, професионално и спортовско. Опште јесте оно, које спрема женскиње за кућу и за домаћице, базис свој има у селском живљу и паланкама; даље, у местима где није јако развијена индустрија. Професионално јесте оно, које спрема женскиње за разне професије, струке. Оно је у цветању, рападно се развија и иде напредно са индустријом. То што човека принуђава да лиши себе задовољства да живи у браку јесу у главном како неки држе три узрока: прво, што човек није сваки пута у могућности да толико привређује да према садашњим, веома скупим приликама, може одржавати породични живот. Други разлог, што жена, имајући увек прилике да дође до зараде, не задовољава се каквим било животом у кући свога мужа, већ жели слободније да живи. Трећи разлог, што жена добија свију зараду у новцу, а новцем може набавити све друге потребе. Онога тренутка кад је жена осетила у себи моћи да може сама себи при-

¹ Образовање женскиња и наше средње школе Београд 1906.

вређивати средства за живот, неће више да се „окива“ браком: Према томе, мишљење оних, који држе да жена, као самостална привредна чињеница може напредовати у породичном и брачном животу, радећи напоре до с мужем и примајући у новцу своју зараду не налази реалне потврде. Онај ко уме сам да стекне бори се увек за тим да и сам располаже својом тековином. Мени се може указати на обратне случајеве, али поједини случајеви, па ма били они и у масама морају се оставити на страну, кад је реч о принципима. Нама је дакле стало овде да утврдимо принцип: да ли хоће жена, која је сама собом стекла извесну зараду и то још у новцу, да је преда мужу или ком другом да рукује њеном зарадом и отуда исплаћује опште домаће или друге трошкове. Уосталом стварни примери западнога живота уверавају нас да така жена неће више да живи „окованим брачним животом“; но слободним, потпуно еманципованим животом. Првобитно овим животом почеле су да живе у масама жене, које се одале индустрији и фабричким радовима, но доцније к њима приступају и инелигентнији сталези. Данас на западу жене воде борбу да извојују себи право потпуне слободне професије на свима гранама државнога живота. А врата многих универзитета већ су им отворена. — Напоследку долази трећи правац образовања: спортовски. То су махом кћери богатих родитеља које траже задовољства у животу и све што други сматрају као среоство за опстанак, у њих се обраћа у задовољство. Таке женске баве се: музиком, живописом и др. којом врстом уметности, баве се чак и философијом, но од свега тога они не траже никакве стварне користи, нити се пак брину за насušни хлеб, већ само ишту задовољства.

Та три правца западног образовања израдила је култура западнога живота. Као ствари које је сам живот изнео на дневни ред, ми им морамо указивати поштовање, али то ништа не смета да их подвргнемо критици. Одмах у почетку обратићемо пажњу на то, да опште образовање хармонира са национализмом, а спортовски плод је случајних прилика и као таква не може се узети у озбиљно проучавање.

Шта хоће национализам? Народ и државу, народ здрав и снажан телесно и духовно, државу јаку и силну, да сваком непријатељу може дати отпора: и још нешто више, да све мале и слабе око себе претони у се. Жеља је национализма да му нација буде што је могуће експанзивнија: да прираштај буде што јачи, да морал буде што чвршћи, једном речи да се нација не само одржава, но да осваја, шири се и цвета у сваком погледу. Представником вођења такве политике служи данас Немачка. Преко два милиона деце рађа се данас годишње само у Немачкој, сви они, и ако нису Немци, морају бити васпитани у немачкој култури и као такви остати. Сем тога милион и по Немаца роди се годишње у Аустрији и Швајцарској, задатак је

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BG

тој маси да потискује слабе и некултурне словенске народиће, који броја једва тек по 3—4 милијуна целокупног становништва.

Шта хоће интернационализам? Прво да угаси националну свест: друго, да центар идеала пренесе са нације на човечанство. Међутим у ствари се дешава да га он преноси на субјект, као слободну личност. Тиме се губи тежња за ширењем националног бића и према томе ни рођења, ни прираштај нације, као ни напредовање ни опадање немају никакве вредности. Што се тиче морала он не игра велику улогу у животу ове нове струје. Она руши онај морал који је створио национализам, руши га из основа и на место његово поставља слободу. Резултат тога рушења опажа се особито на породици, интернационализам тежи за тим да уништи породицу, и онда је уништио нацију. Представником интернационалних покрета служи Америка, а у Европи носиоци њени јесу: социјална демократија, и еманциповано женскиње.

Какав положај ми, Срби, требамо да заузмемо? Ако се приводемо национализму имали би да станемо уз раме са осталим европским народима и да на темељима наше старе националне културе израђујемо полагамо, и за ове прилике веома тежак задатак: националну индивидуалност. Ако ли се пак приволимо интернационализму, онда нам треба за неколико деценијума пустити да пронађу све одлике народнога бића, а ми да похитамо да копирамо туђе. Но ово последње било би издајство према националним идеалима, којих је наш народ тако свестан. На пракси пак то би било неприродно, ми смо напред казали да се живот нација приближује животу органских бића и да тамо исто тако не може бити скокова, као ни у органском животу.

Дакле, још једном долазимо до закључка да образовање наших женскиња треба да буде постављено на националној основи и развија се у правцу ширења национализма. Интернационализам пак као штетан по историјски тренутак, који нација преживљује треба одбацити, или његов утицај свести на најмању меру.

Досадањи правци образовања женскиња у нас.

Живот наш доиста налази се у неком врећу, он још није у довољној мери формиран да би се о њему, као потпуно сређеном, могло говорити, зато чак и о политичким приликама кад се у нас говори, треба схватити ствари увек релативно; у толико пре кад се говори о образовању. Дакле, и правци образовања женскиња нису потпуно формирани за то је мало теже са сигурношћу издвојити их, али најљивом оку неће умаћи двојака основна разлика. То су старо и ново женскиње. Старо, које се васпитава и образује под утицајем традиција; и ново које крши са свима традицијама и жели да живи новим, слободним, животом. Између ова два основна правца налази се неколико нијанса.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

који чине прелаз од једног правца к другоме. Први правац може се узети као самоникао, он је домаћи, традиционални; други је пресађен и вештачки унет, па је вештачки и култивисан. Овај други пресађен је са запада, пресађен је преко школе и других културних установа, он се сматра као модеран и њега носи бујица модерне културе таком јачином, да је настао озбиљан тренутак, где не треба више бринути о његовом увођењу; него напротив, озбиљно треба размислити о томе, како и на који начин треба га зауставити, и бујицу његову претворити у лагану и корисну струју.

Међутим и положај, који је заузела нова жена према старој потпуно је непријатељски. Оне две ратују, ратују до истребљења. Нова жена успела је да потисне стару на свима позицијама: у престоници она је већ сузбила, у већим паланкама она је проредила знатно радове старе жене, у мањим паланкама она је уснено сузбила, а у последње време успела је да пренесе поље битке чак и на село. Новој жени све иде на руку: просвета, мода, култура итд. док старој жени нико не пружа руку помоћи, нити ко хоће да укаже на њене врлине, те тиме изазове бар саучешће према њој.

Према томе кад је реч о образовању женскиња у нас треба увек разумети нову жену, јер су за њу удешене школе, друшво. живот итд. а тип стварне жене пуштен је да изумре. Сав пак утицај старе жене на новија покољења своди се на њено непосредно дејство на потомство своје. За то ми и ако говоримо о правцима образовања женскиња, како су они у школи представљени, треба имати на уму да се то односи на типове нове, школоване женске. — Ови нови правци позајмљени су са запада и као што смо напред видели двојаког су облика: за опште и стручно образовање. Али то што ми зовемо опште образовање има свој нарочити тип и битно се разликује од онога што на западу зову опште образовање. Што се пак тиче стручног образовања, оно је као и на западу удешено за чисто стручне ствари.

Дакле, кад је већ реч о нашем досадањем образовању женскиња биће најприродније да се запитамо, које су то школе намењене искључиво образовању његову? До скоро једина школа била је Виша Девочјачка Школа. По угледу на њу недавно установљена је иста така школа у Крагујевцу и Шапцу а за тим се покушавало да се исте таке школе отворе и по другим местима. Сем тога женскињу су биле отворене мушке гимназије по свима оним местима, где није имало нарочитих женских школа.

Од стручних женских школа имамо пре шест година основану Женску Учитељску Школу, за тим доступ женскињу на Трговачку Академију, а пре тога били су основани телеграфски курсеви за женске. Али као најважније има се истаћи то, да су поједини факултети на Великој Школи отворили врата женскињу онога тренутка чим се при-

јавиле. И док у Немачкој женскиње већ деценијама води борбу да буде примљено само за редовне ученице, дотле су код нас пуштане и на све испите. Отуда женскиње су данас код нас заузеле ова места: са факултетском спремом, као наставнице Више Женске Школе; из Женске Учитељске Школе као учитељице по варошима и селима; из Трговачке Академије, као банкарски и др. чиновници, са курса телеграфског као телеграфскиње, чиновници на железницама. Напоследку има их као телефонисткиња и као трговкиње по радњама. Још к томе треба додати јак индустријски покрет, где нижи слојеви женскиња отпочињу да живе самосталним и слободним животом, потпуно у западном духу. Можда то женскиње под утицајем наших традиција, још има у себи нечега националног, али у првом, а најдаље у другом колену, све ће то бити потпуно изгубљено.

Сад нам предстоји задатак да тачно одредимо циљеве општег и стручног или професионалног образовања мушког и женског пола. Да почнемо са професионалном, њега је много лакше одредити, јер оно има циљ да од дотичне особе у првом реду ствари стручњака, који ће бити одличан познавалац и радник у својој струци, све остало је споредно и долази на друго и треће место. Опште пак образовање има задатак обрнути, стручност је за њега ствар споредног значаја, али за то главно је утицај на душу и срце. Опште образовање има у првом реду да створи човека, по том Србина, који ће се поносити прошлошћу и одушевљавати идеалима народним. Према томе и развиће осталих духовних моћи креће се у овоме правцу. Професионално образовање женскиња исто је као и код мушких. Опште јесте пак у толико теже у извођењу што жена у старијих народа јавља се као нарочити носилац права или обичаја и на њој почива један велики и важан део духовне културе народа. Искључиво њој припада подизање и васпитање подмлатка, а за тим домаћи или унутарњи живот. Вредност њену народ је изразио у пословици: „кућа стоји на жени а не земљи“, или у поговорци: „муж је гост у кући“. Услед тога опште образовање женскиња биће потпуно само онда, ако не пренеберне и ову страну живота женина.

Да видимо како су образовање пружала женскињу наше школе? На првом месту морамо приметити да ми све до одвајања Женске Учитељске Школе од Више Женске Школе нисмо ни имали тип женске школе за опште образовање. Јер Виша Женска Школа главним делом спрема је учитељице и није ишла у учитељице само она, која није хтела. Што се тиче женскиња по гимназијама оне су се васпитавале са мушким, а како су наше гимназије уређене на реалној основи то о општем образовању женскиња, као женскиња, у строгом смислу те речи не може бити ни говора. Дакле, женскиње су добијале оно исто образовање, као и мушки. У основу тог општег образовања лежи ре-

лигија, која има задатаk да васпита оно што је опште човечанско; даље: српски језик са књижевношћу, да упозна ученика са традицијама народним; историја да га упозна са прошлошћу и расветли му идеале будућности. Али кад се узме у обзир да се религиозна настава до скоро завршавала обредословљем и катихизисом, што тако мало, или готово ни мало, не даје духовне хране за те године узраста; даље, кад се узме у обзир да се предавање српског језика сводила на промену падежа и лица и врсте глаголске и именоване, а историја књижевности и данас је номенклатура писаца, њихових дела и година издања; па и уџбеник историје Срба једва ако је нешто боље удешен, онда тек може се видети каква је храна унашана у душу ових младих створова пуних живота и одушевљења. Сва је разлика између мушких и женских била у томе, што су мушки у даљем школовању могли и да попуне празнине и недостатке, а женске је природа позивала на друге дужности. И онда додајте томе да женској школи често ни претом није указала на оно, као што је као домаћицу и мајку у животу чека, и добићете верну слику онаке женске какве их данас у већини имамо. Обично је повика да је свеколика пажња данашњег женскиња спољашњост: „ту је поље свеколиких утркивања женског творачког генија; женскиње ту хоће да се представи у свој својој величанствености; оно хоће да блиста, сија, засени, очара, освоји“.

Уосталом то је природна последица нашег досадањег рада. Женскињу је школа прошла видокруг, развила укус, али му није култивисала у потребној мери унутрашњу страну срца и душе, није га упознала, ни упутила на унутрашњу страну живота и оно се занело спољашњом. Можемо сад викати колико хоћемо против спољашњости, једно је истина да је она природна последица дугога рада и утицаја школе.

Култивисање пак унутрашње стране остављено је било и даље старој традиционалној жени, који смо тип огласили као преживели, и који смо пустили да изумре. Отуда и ако што има доброга у унутрашњој страни образовања нашега женскиња, то је остатак од старе жене. Али и то добро сваког дана све више нестаје.

Но и поред свеколиких својих недостатака у погледу националне стране живота правац општег образовања женскиња, куд и камо стоји испред професионалног. Јер док женска образована у првом правцу још жели кућу, брак, пород, традиције, идеале; дотле професионално образована женска ван себе и свога благостања ни за шта друго неће да чује. Ево нпр. како се оне саме изражавају о својим врлинама: „није згодно казати, али је истина, да су наше нешколоване жене веће родољубке од образованих, да су њихова деца још из малена запојена српским духом, док су деца наших образованих жена васпитана на неки чудан начин, тако да све што је српском сматрају

WWW.UNI-CG.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

www.српски.бас.нет
 УНИВЕРЗИТЕТСКА
 ВИБЛИОТЕКА

за просто и немодерно. Факат је и то да се наше школованије женскиња тешко одушевљава за националне задатке и послове, и да нерадо улазе у послове ове врсте. Оне се, на жалост, пре загревају и за феминизам и за социјализам и из тих разлога мало их и сретамо по патриотским удружењима... Ово без сумње долази отуда што се сматра за немогуће да цивилизован и образован човек може да буде патриота. Више пута се код нас чуло: „да патриоте могу бити само идиоти и простаци...“¹

После овог меродавног признања није потребно опширно говорити да држава, која је успела да ослободи тек петину простора коју насељава њено племе и прикуни око себе тек четвртину душа свога народа, мора бити веома пажљива у провођењу питања о образовању женскиња уопште, а нарочито пак у питању о професионалном образовању. Ми опет понављамо да у овом питању треба бити што је могуће конзервативнији, јер бујица културе западне, толико је јака и са толиком силом тече да прети да она преплави и наше националне задатке збрише са дневнога реда.

Дакле, правци образовања женских код нас и ако су за сада донекле различити од западних, оно се све више приближује западним. Не треба заборавити да је запад огласио будућност професионалном правцу, али повлађивање том правцу, код нас, у овом историјском тренутку народног живота, донело би веома тешких последица. Према томе образовање женскиња њих из далека није тако ситно и ништавно питање, како се то код нас мисли.

Како треба да буде образовање наших женскиња?

Кад је била реч о принципима на којима има да почива образовање женскиња ми смо казали да тај најосновнији принцип јесте, да образовање женскиња буде у хармонији са општим културним ступњем дотичнога народа. Као даљи принципи треба да су: извођење образовања у духу народних традиција и у правцу народних идеала. Из доцнијег излагања могло се опазити да су даљи захтеви женског образовања да се оно у младости упути оном раду, који га у будућности очекује. Јер ако се оно у млађим годинама не упозна са њим и не заволи га тешко се доцније привикава на то. Мишљење пак оних школованих женскиња, који вели да се женска треба да спрема за извесну професију, па „ако“ јој испадне прилика, може се и удати, ми то никако не можемо усвајати као норму, јер ако се женска у младости не упути својим путем, доцније и кад се уда, њој никако не иде брачни живот. Она би често била готова да размени нови живот са старим и треба само и најмањег разлога, па да оду кола низа страну.

¹ Домаћница 1906 год. св. дец. стр. 361а.

Ако на основу горњих принципа поставимо питање, како је уређено образовање женскиња у нас, добићемо овај одговор. Ми нисмо довољно обраћали пажњу на хармонију између културнога ступња нашега народа и правца образовања женскиња. Ми се нисмо, даље, старали да их образујемо у духу народних традиција и правцу народних идеала. Услед тога дочекали смо да, пре него што су остварени народни идеали ослобођења и уједињења Српсва, наше образовано женскиње подвикује нам: „патриоте могу бити само идиоти и простаци“. Даље, ми за женске нисмо уредили ни једну школу, која би одговарала свима условима културних и духовних потреба женскога пола. У овим школама где смо их до сада образовали, оне нису биле за њих, оне, према томе, нису могле ни да учине потребно дејство на њих: отуда унутрашња страна њиховога духа остала је запарложена и спољашњост прогутала је свеколике њене духовне моћи и способности. Јер женски пол по природи обдарен јачом енергијом осећања потребовао је да на ту страну обратимо више пажње. Међутим ми на то нисмо обраћали пажњу, већ смо ради краткоће времена узели план реалне гимназије копирали га и по њему удесили план и програм за женске школе. Чак и такве предмете као што су религија, језик, књижевност и историја, ми им нисмо предавали у оној форми, како би се то најлакше и најлепше ленило за њихову душу, него смо им настају свели на суву схоластику, на ломљење мозга, где осим памћења и нешто мало суђење, ни једна друга духовна способност није имала поље да се развије. А срце, осећање, то смо са свим готово избадили. То срце имала је и у школоване женске да и даље облагорођава кућа и мати, али кад се једног дана та женска осетила интелегентнијом, од своје матере, и кад су јој извесни разлози диктовали да не слуша другога, она није хтела да послуша ни матер своју.

Дакле, у грешкама прошлости треба тражити наук за будућност. Образовање женскиња не треба да буде овако како је до сада било, то би била полазна тачка. Остале држимо да је излишно понављати, јер смо се ми и иначе на више места на једне исте ствари задржавали, осветљујући их са разних гледишта.

Но то још не би били сви разлози, које треба узети у обзир. Има једно питање на које бар до сада у нашој књижевности ове врсте није обраћена довољна пажња. Ми смо махом копирали немачке и друге програме не осврћући се на особине расе. За женски пол веома је важно питање о добу сазревања. Познато је да северни народи доцније сазревају, него ли јужни. Ту дакле треба установити средњу годину и удесити образовање тако да женска на две године најмање заврши потпуно своје образовање и буде готова да се одазове позиву, који јој је природа даровала. Место даљег теорисања, сво ја ћу из-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

www.unib.rs

нети статистику удаје за 1904 год. на основу које могли би утврдити средњу годину.

Венчало се свега 1904 год. 27.786 девојака, од тога броја по годинама иде овако :

у 14 години	4
у 15 "	217
у 16 "	948
у 17 "	2.260
у 18 "	4.061
у 19 "	4.967
у 20 "	6.508
у 21 "	3.361
у 22 "	2.446
у 23 "	1.320
у 24 "	667
у 25 "	406
у 28 "	81
у 31 "	12
у 37 "	4
у 41 "	1

Дакле, просечна година удаје јесте 19 пуних или друкчије речено у 20. год.

Општа пак статистика показује ове резултате. Девојке се удају:

до 17 година	3.89%
од 17—20 "	58.75%
од 21—25 "	26.47
од 25—30 "	5.67

Однос пак између вароши и села стоји у овим размерама :

до 17 год. удало се	110 у вароши и	1.079 у селу	% 3.55 у вар. и	3.93 у селу
од 17—20 » » »	1.465 » »	16.482 » »	% 47.29 » »	60.04 » »
од 21—24 » » »	812 » »	7.273 » »	% 26.21 » »	26.49 » »
од 25—30 » » »	360 » »	1.372 » »	% 11.62 » »	5.00 » »

и т.д.

Из овога се види да у погледу трајања образовања женскиња мора се много више водити рачуна, него до данас. Велики проценат удаје у 19. и 20. год. доказ је да свака женска физички развијена да тих година може ступити у брак. Свако продужење тога рока треба сматрати као нешто ненормално. Тако на селу задржавају девојке од удаје да би користили њену радну снагу. У вароши махом је разлог недостатак мираза и по где-кад избор партије.

За нас је сад важно да утврдимо да 19 година јесу максимална година девовања за нашу расу. Све што је преко тога сувишно је.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Према томе образовање треба удесити тако да женска заврши своје школско образовање са 17. годином. Две године има да јој остану „на спрему“ и „на извођење“.

Да видимо сада како стојимо са досадањим школама. Настава траје у Вишој Женској Школи шест год. томе треба додати четири године основне школе и 7 година до школе и добија се број седамнаест. Да је све друго добро, ово би се још и могло узети. У Женској Учитељској Школи настава траје четири године, додајте томе четири године гимназије и четири основне, као и седам до основне школе и добићете деветнаест година. Узмите сада да се ни једна не удаје, одмах после школе, јер нити је за то спремна, нити се пак првих година одушевљава тиме. За то се наше ученице и удају махом доцније. Што се тиче факултетски образованих женскиња њихово школовање у најрећнију руку треба да се заврши са 23 год. закључно, а то је време које се према приликама наше расе може сматрати већ као позно. Још ако томе додате потребно време на спрему, избор ит.д., а сем тога и нарочите погледе на брак, кућу, децу и др. онда биће појмљив и сувише велики проценат ових женскиња, које се себе лишавају задовољства да ступе у брак.

Завршетак.

Ми смо исцрпили наше обе теме и о женском питању и о питању о образовању женскиња, и са тим могли би да завршимо рад; али нека нам је дозвољено да изнесемо по томе питању и неколика своја размишљања. Уређење живота људског може бити посматрано са двојаког гледишта: *општијег*, било то човечанског, народног, државног и т. д. и посебног или индивидуалистичког. У првом случају узима се целина као главно, а делови као споредно и они се према целини равњају; у другом случају узима се индивидуум — јединка — као главно а целина као споредно. Настаје питање сада како је боље и паметније уредити друштво: истаћи општу вољу као главно, или пустити индивидуалну да ужива у правима безграничне слободе? Кад се узме у обзир да човек нити долази на овај свет сам за себе, нити живи у њему сам, па чак потребна му је туђа услуга и кад одлази с њега, излази да је човек и мимо своје воље везан нераздвојним везама за друштво. Према томе и сваки сепаратизам на овом пољу треба сматрати као заблуду. Даље, сама природа уредила је извесне гомиле људи и разместила их у извесне крајеве земаљске да живе и чине собом неку заједницу. То што те људе одржава у заједници јесте: крвно сродство, јединство језика, јединство традиција и јединство идеала. Од како се у историји зна за поједине народе они су вечито представљали органску целину и као што смо напред помињали имали су своја разна доба развијања и опадања. Основа на којима су ти

народи почивали била је породица. Данашњи женски покрет, познат под именом еманципације или феминизма има као крајњи циљ да разруши породицу. Рушећи пак породицу руши и народност а са тим и цео систем досадањих социјалних уређења. Одблеске тих нових идеала женских чули смо напред где се вели да образована женска сматра патриотизам као идиотизам, кретенство, просташтво и т. д. Српски народ, као што је познато, одвећ је доцкан иступио на позорницу модерног културног живота. Он је иступио из праисторијских облика културног живота и има да пређе цео низ разних преображаја докле не достигне савремене народе културне Европе. да може са њима напоредно стати и културу самостално унапред кренути. Живот којим живе западни народи јесте облик национализма. Теоријски поједини сталежи и партије одушевљавају се интернационализмом, али практично цела Европа преживљује период национализма. Питање је сада за млади српски народ, хоће ли правити скокове или развијати се поступно. Ако усвојимо последње начело, као најправилније, онда нам треба такође уредити живот у правцу национализма. Према томе омладину васпитавати тако да се уживи у народне традиције и запаја народним идеалима. За извођење тога задатка ми немамо, нити постоји боља и лепша институција од породице. Породица у нас то је свеколико наше благо, она је већ у народу, њу народ цени и уважава, и сад настаје питање какав ћемо положај заузети у нашим новим културним приликама према тој породици? Нова жена хоће да је руши. У том послу нову жену помаже: просвета, друштво и држава.

Ако се запитамо у име чега тражи рушење нова жена? У име слободе, био би одговор. Али нова жена маскира то своје држање реалним разлозима; она износи као стварни разлог материјалне тешкоће тога облика живота у новом времену. Она је дакле прокламовала принцип: материја господари а дух се њој мора покоравати. По нама се чини да материја може господарити над човеком у кога је изумрла животна енергија, у коме нема ни срца ни духа. У живота здрава и снажна дух има да влада над материјом, и да је као сваку мртву ствар меси и дотерује према својој вољи и свом нахођењу. Дакле, ако усвојимо разлог да су материјални разлози узрок распадања породице отвара се питање: има ли пута и начина да се они уклоне. Модерна жена као најобичнији пример наводи: један чиновник са малом платом и петоро или шесторо деце не може да живи породичним животом. Он има целог века да се мучи и гладује да само децу исхрани, али он нема пара да синове школује, ни мираза да кћери удаје. Потомство дакле његово постаје пролетер. Оно је даље опет неспособно да заснива и одржава породицу из чисто материјалних разлога. Даље, то исто бива са радником у фабрици, то ће сутра бити са занатлијом,

са трговцем и тако редом. Материјални разлози имају да оборе да-
 www.ubk.rs
 кашњи систем друштвеног уређења.

Дакле, кад се на први поглед ствар посматра изгледа да смо ми збиља сада у некој дилеми. С једне стране имамо све разлоге за одржање породице, с друге стране све разлоге против одржања. Онамо су национални, морални и општечовечански разлози, овде су искључиво материјални. Како би се могао тај проблем решити? За мене нема питања кад је спор између моралних и материјалних разлога. Ја сам увек на страни идеалних и моралних па ма како тешки били материјални разлози. Према томе, мњења сам да без сваког даљег размишљања ствар треба решити у корист националних, моралних или уопште идеалних разлога. Питање је само како би се то могло остварити. Ево како: сељак подиже своје потомство да га у раду помаже, и у остарелости буде му одмена у раду. Занатлија, да га у занату помаже, трговац да га у трговини помаже; али чиновник подиже потомство, да га оно у току целог живота ни у чему не помогне, већ да послужи држави и друштву. Дакле, кад је држава по основном уређењу своје упућена на чиновнике право је да се и чиновници обрате њој за помоћ у једној нужди, која служи националном напретку. Да би чиновници могли лакше заснивати и одржавати породицу и још да би и за своје потомство осигурали колико толико пристојни породични живот, потребно је да држава прискочи њима у помоћ неком извесном помоћу. Тако и, пр. ако чиновник не може издржавати породицу са много деце, поставити извесне принципе, који су проведени у закону о удовичком фонду. Основну плату добија чиновник нежењен. Жењен чиновник добија 5 или 10% више, сем тога 1% или 2% добија за свако дете. За женску децу овај би се новац могао одмах капитализирати и онда би оне могле имати пристојан мираз. Или извршан би се део могао задржавати, и остало као и за мушку децу предавао родитељима ради образовања.

Дакле, уређење не би било тешко, ако би било добре воље; јер кад је Немачка могла да уреди питање о осигурању радника, зашто Србија не би приступила уређењу питања, које јој осигурава будућност њеног националног бића а извршење националних идеала.

Разуме се да би апсурдно било и мислити да се ствар ограничи само на обезбеђење породично код чиновника. По себи одмах би изишло и питање о обезбеђењу породичног живота код радничког staleжа, а по угледу на ова два staleжа прешло би се на решење тога питања код осталих staleжа. У вези са тим морао би се дотерати и начин живота и начин образовања. Јер досадањи начин живота чиновничког не може никако да послужи као идеалан. Чиновнику се не мисли да се жени из разлога, што не осећа материјалне могућности да задовољи прохтеве данашње жене. Сем тога ожењени чиновник не

жели да има већу породицу из страха, што не може децу ни образовати ни извести на пут, како се то пристоји његовом положају и схватању. Он је свестан тога да о једној истој суми плате има да живи он са породицом без обзира да ли нема деце или има 6—8. Напротив, кад би он сигурно знао да би му женидба увећала % прихода, као и свако дете известан ма и најмањи вишак у плати, онда би он морално био охрабрен. Милије би му било напослетку свако увећање породице.

Као пример тешкоћа данашњег породичног живота истичу код чиновника неограничено велике расходе, који падају на жену. Место даљег описивање да наведемо један пример што прича један старији чиновник: Ја сам се вели, оженио и за себе узео жену, срачунавши трошкове. 25%: т. ј. на моје досадашње трошкове да падне још 25% кад се оженим. Али чим сам се оженио жена је узела слушкињу, слушкиња свога момка, и тако место двоје имали смо да живимо четворо од једне плате. Свака сезона остављала је по једну меницу у заводима; летња сезона—бањска, по једну већу. Кад сам добио четворо деце о мојој јадној плати која се повисила за 50% имали смо да живимо деветоро сталних без повремене послуге и др. расхода.

Но да је чиновницима, збиља, веома тешко према осталим грађанима по вароши, да заснивају породице види се из тога што има читавих редова чиновника, који немају споредних зарада и који за то лишавају себе задовољства да живе у браку. Међутим у колико околности живота постају тежи у толико све више има изгледа да ће се овај самачки начин живота ширити, ако му се на време не стане на пут. У тој размери у којој стоји чиновништво према осталим грађанима, стоје вароши према селима. Статистика за 1904. год. показује да на 1.000 становника у вароши ступе у брак 8.63; а на селу 11.87. Према томе општи проценат добија се 11.44. Исто тако и број рођених показује велику разлику између села и вароши, тако за исту годину на 1.000. ст. било је рођених у варошима 29.26, а на селу 41.40, тако да је средња цифра 39.78.

Са чисто патриотског гледишта ове цифре треба дубље да проучимо, јер не треба заборавити да ми имамо и у земљи и изван земље целе крајеве по имену српске, а насељене тек са по којом стотином људи. Дакле, нама је потребно физичко ширење и грађање а то се не постиже рушењем породице, нити пак оних услова који служе на одржавање породице. Како стојимо у том погледу ево да се обратимо статистици. За 1904. год. било је

	у варошима	селу	% ₁₀₀ у вароши	% на селу
рођених	10.505	95.754	29.26	41.40
умрлих	8.499	47.831	23.67	20.68

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.biblos.rs

Дакле, општи вишак прираштаја становништво представља 18.69‰, док тога пада на вароши само 5.59‰ а на села 20.72‰, те се добија горњи број.

Не заборавимо да се налазимо под ударцима германског народа који даје годишње око 3,500.000 новорођених, и да, и ако већ стар народ, проценат плодности његове показује цифру 37.00 ‰.

Дакле, услове за живот у варошима треба олакшавати а не отежавати, исто тако треба уклањати и оне препреке, које сметају ширењу породичног живота.

Ми са овим и завршујемо своја разматрања по овом питању уверени да ће и ова расправа наићи на осуду и недопадање код великог броја читалаца, али тешимо се тиме да така измена мисли може само помоћи општој ствари, а ми смо тврдо убеђени да служимо народу своје и отаџбини оваким писањем на ма какве демонстрације приређивали противници нашег гледишта.

Др. Чед. Марјановић
проф.

БЕЧКА ИЗЛОЖБА О ДЕТЕТУ.

(МИСЛИ И УТИСЦИ СА ИСТЕ)

Осим окати слепача т. ј. осим оних који намерно неће да разуму откуцаје духа времена, сви други не двоуме о томе, да ће овај нов век, у који зађосмо, имати обележје таквих социјалних еволуција, које ће културно људство ослободити оних окова, који га под видом разноврсних примамљивих фраза спутавају, да само буде ковач своје среће, да своју садашњост и своју будућност спреми обзиром на своје оправдане потребе и погодбе својег битисања и напредовања у једној и другој.

Стојећи посред солуција од еволуција минулих периода своје прошлости, човек је своје погледе махом упирао на све што је од њега удаљено. Тамо је кад добровољно кад под морање тражио земљу обећану својега бољега битисања. А најмање је мотрио на своју најближу околину, свој дом и у њему свој подмладак своју и народну узданицу и будућност.

Те прилике, које је борба човекова у животу а за живот све већма погоршавала, проузроковаше и то, да се и о малишана готово нико није старао. Ослањало се већином на то, да Бог децу чува, на су ова остављена без свака надзора и неге, на огромну штету и незагладиву бруку дотичних људских средина.

Наш век, који је прегео да раскрсти са многим предрасудама и неправдама, уочио је огромну опасност, која човечанству прети са пренебрегавања и најраније младости у наших малиша. Са тога је у људства културна стало превлађивати уверење, да старање о деци у првој младости не може и за даље остати произвољна приватна ствар. Увидило се, да није довољно да јавни закони теоријски забране децу непосредно таманити, а иначе препустити сваком, да с њима ради шта хоће.

И оно најмање нејако детенце има неприкосновена права на живот. И према њему има човештво и пекакве своје обвезе и дужности. Напуштање и забатаљивање истих је грех и преступ, па лако и сам злочин. То се не може олако узети, а још мање се преко тога сме прећи с тим, да је то искључиво ствар односних родитеља и домова.

Прилике културна развоја и живота донеше собом, да су друштво и држава од породице и дома морали предузети посао образовања подмладка путем јавне школе. Исте прилике проузроковале су и то, да су ти исти јавни фактори морали и оно непосредно предшколко доба у животу малиша узети под своје старање. Те прилике нагнаће данас сутра не само породицу и друштво него и саму државу, да свом снагом и свима средствима прегну, да већ у најранијој младости деце положи сигурне темеље човештву као такоме и његовој стварној и напредној култури.

У томе данашњи свет има да накнади иног, што је пропустио кроз векове.

Већ основалац Хришћанства обратио је велики значај детета за сва времена и сваки рад у њима. Отуд његова реч: Пустите децу к мени! У заштити и смешљеној упути деце, хтео је он лечити зла оног доба, а уједно посејати сетву правог и истинитог царства Божијег, царства с једним пастиром и једним стадом, где ће људи један према другима престати бити нељуди.

И наш Св. Сава уочио је први значај детета у народу и људству и за народ и људство, па је с тога и сам, следећи у томе примеру Спаситељевој објавио: Придите чада послушајте мене...

После је то све и у нас и у других где поприлично где опет сасвим заборављено. У страсној јагми за сластима сурова материјализма, у све јачој утакмици и све тежој борби у животу а зарад живота изгубило се много шта из вида и на самом кућном огњишту, које је тако све већма сметало с'ума своје дужности према свима и свему на њему, према деци највише.

Истом под конач прошлога века стало се живље мислити и претресати о томе, да је човек највеће благо државе и друштва, па се тражило лека о њему. Али се заборавило да човек и људи, како њих треба модерна држава, не долазе тако на свет, па да онда и брига

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

www.ub.edu

око човека, као тог највећег блага државе и друштва мора почети већ од детета, као основе будућа човека и људства.

И у нас се тада често потезало: на млађима свет остаје. Али се по готово ништа стварно није чинило, да од тих млађих телом и духом постану онакви људи и Срби, који ће своје дому и народу а аманетној српској мисли моћи бити поуздани заступници и заштитници.

Да је ту и у нас и посебице у нас потребно интензивне бриге, и то опште и смишљене бриге, доста је ако подсетимо на оне речи песникове: Омладино дико стара, омладино јаде млад...

Само што због тога каква је и у нас омладина, мушка и женска, кривица и одговорност не пада само по омладини већ много већма по остарини и дому, друштву и самој држави.

Изгледа међутим, као да ће наш век и овоме недостатку да доскочи, и то озбиљно и стварно а на самом изводу: у бризи и раду за дете као тако.

У Француској је застој на и устук у популацији народној свратио најњу надлежних на дом и родитеље, посебице на матер и дете. Напредак у томе побудио је суревњиве Германе, да се и они стално отпочну бринути за дете, већ од најраније његове младости. Начело овог покрета у Германа стала је сама царица Августа Викторија, која тако примером хоће да покрене цео Германски народ у корист деце а посебице на делотворно старање око одојчади.

За овим и другим државама кренула је и Аустрија. Овог месеца отворена је у Бечу, у познатој ротунди у Пратеру посебна изложба, којој је смер да прикаже докле се у Аустрији пошло и колико се успело на пољу неге, старања, заштите и одбране детета све од најраније му младости. У оквиру те изложбе приказано је наочигледно све, што је до данас у Аустрији, на и преко њени граница учињено за темељно унапређење деце.

Изложба води рачуна не само о нормалној већ и анормалној деци, и грана се посебно на бригу о здраву и оболелу детету, Што су људско знање и умење, лекарство с хигијеном, педагогија с наставом, обрт и индустрија изнашли и утврдили, да се у бризи око детета може успешно применути, све је то у бечкој ротунди систематски распооређено и приказано, да се и мање вешти лајик може о свему доста лако и успешно обавестити.

Тако је та посебна врета изложбе као неко мерило за моралну културу сваког народа, у којег за старање око деце има у овој изложби приказаних установа, и у којег се за напредак и спас домаћег подмладка смишљено примењују средства, која су приказана у истој изложби.

Истина, да је то све још врло далеко од онога што се у корист детета као таког може па ће се и пре и после морати учинити. Ово

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

је тек само почетак, али и као такав крај свих махна и празнића, ипак заслужује признања. У свему и свачему мора бити почетка, а сваки је почетак мучан и несавршен. Зато је почетак. А зна се да тек конач дело краси. Главнио је да је се почело. Друго ће доћи јер не може изостати.

За пријатеља деце и културна напретка људства је неугодно, да и ова изложба потврђује, како је врло мали број деце, која уживају плодове само овог данашњег старања о њихову бољитку, док огромна већина малиша још и сада остаје скоро без сваке стварније неге и заштите. То је мрља на челу данашње културе, која се не пере никаквим китњастим фразама, већ се само делима у корист детета може уклонити и на боље окренути.

Опћа махна ове изложбе је у томе, да је иста приређена, као и све друге њене друге сасвим шаблонски, механички, онако све по пропису, те је у њој све некако круто, укочено, утегнуто, извештачено, и мртво. А на против је појам о детету у нас нераздвајно скопчан с природношћу, слободом, животом, бујношћу, па и врењем и пребацивањем, што је све младости својствено, без чега нема ни здрава, нормална детета. Такве живе деце нема ни у овој изложби о детету и у томе је њена највећа махна.

Ипак ће ова изложба у много чему помоћи родитељима, наиме матери, а тако исто и теоретским и практичним педагозима. Потакнуће их да исправе и надопуне своје знање и умење и тиме себе још боље оспособе за свој позив у старању за дете и његов напредни развитак у садашњости а зарад боље будућности његова дотична народа и културна људства уопште.

Изложба обухвата осам посебних одељења и у њима 14 одсека: 1.) негу и заштиту одојчета; 2.) одело; 3.) храну; 4.) опрему собе за децу; 5.) негу здравља у детета; 6.) школе и заводе за децу; 7.) продужно образовање дечака и девојчица; 8.) заштита детета; 9.) игра и забава; 10.) књижевност о детету; 11.) индустрија и дете; 12.) храна за децу; 13.) уметност и дете; 14.) статистика о детету.

Сва ова одељења смештена су у унутрашњост познате ротунде у бечком пратеру.

Кад се на јужни портал ступи у ротунду виде се одма на уласку две лепе групе: забавиља са својим штићеником и учитељ са ђачетом. Ту с десне руке поштанско брзојавно и телефонско звање, а с леве стране су гардеробе, собе за читање, и писање. До њих је писарна за информацију и саобраћај, где се могу добити не само потребни обавештаји о изложби већ и путне карте.

У кружној галерији спроу јужна портала налази се цар-краљев шатор. Преко пута од тог шатора на северној страни смештен је музички навилџон.

Центар ротунде претворен је у простран подијум и гимнастичке игре, војничке веџбе и сличне продукције.

Јужни део унутрашњости ротунде заузимају ложе, у којима се налазе (ваковрсни намештаји за децу на дому, у школи и по средњим заводима.

На северну унутрашњу одељку ротунде смештени су ресторани и каване.

У кружним галеријама изложени су онајвише хигијенски објекти, храна за децу, справе за гимнастику, скамије, апарати за купање и т. д.

У галеријама са источне стране, а тако исто и са северне и западне изложиле су разне задруге резултате својих подвига на пољу неге и образовања детета. Ту су распоређени разноврсни модели, слике, искази, статистички податци и сличан знанствени материјал. Ту се држе редовна стручна предавања. Уз то одељење прикључена је посебна бактериолошка и биљнобиолошка изложба.

На северној страни налазе се два посебна павиљона: града Беча и круновине Доње Аустрије. Ту је изложено све што су град Беч и Доња Аустрија досад учинили на пољу бриге и старања за децу сву без разлике. Ту су заступљени и сви заводи за накажену и занемарену децу, за наводчад, онда за глувонеме и т. д.

Уз то одељење има експозитурне поштанске штедионице, где се примају улози, па је за сваког хиљадитог улагача одређена почасна премија од 10 круна.

Занимљиво је веома одељење: Уметност и дете. С тим у свези изложена су сва могућа учила и дечија књижевност, где општу напњу побуђује изложба књига за читање за децу. У том уметничком одељењу је изложена и врло лепа и поучна збирка слика и прилика из живота малиша на дому и изван њега.

На источној страни има и мало позориште.

*

Посматрање и проучавање жива детета, његова телесна и душевна живота остаће, истина, и за даље главно врело оним мисленим родољубима, који и детету хоће да извојују и обезбеде богодана му права, и који у детету хоће да помогну народу и људству уопће. Али је извесно да ту и овакве изложбе могу много да користе кад се приреде ради саме ствари, а не само због неке параде, а зарад неке моде и у томе.

За то ову изложбу треба да посети сваки кога пут и посао одведе у Беч. А којима то и без тога може бити треба да пођу до Беча јер тиме могу само добити.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

Кад сам прошао овом изложбом отеше ми се мисли нехотице нашеј Србији и Српству свеколикоме. Морадох тешко узданути о помисли на то, кодико смо ми Срби далеко иза других заостали и у бризи за дете, које је носилац наше народне будућности, и то боље и срећније будућности.

С тога би, судим, наши државни за просветни напредак народни надлежни фактори у првој линији требали на ову изложбу да пошљу теоретски спремне а практично искусне педагоге и хигијеничаре, који онде све да проуче и затим одаберу што је за нас најприкладније, па то у нас поступно оживотворе.

Уз ове званичне изасланике требале би и друге наше друштвене установе н. пр. женско друштво, онда друштво за народно здравље и други да пошљу најбоље своје снаге на ову бечку изложбу о детету.

Тако кад се ради оствариће се лакше погодбе, да и у нас дете престане бити бесправни створ, о којем многи лепо декламују, сви очекују мал' не све, док се за њега готово нико не заузима на делу.

Ако ови ретци ма и најмање допринесу, да се и у нас разбije латаргија и апатија у погледу старања о детету — постигнуто је за овај мах доста, да оно признање о заветној мисли свесрпској не остане само звонка а скроз шупља фраза.

Др. Љуба Ненадовић.

СТАТИСТИКА ИСПИТА ЗРЕЛОСТИ ЗА 1902—1903, 1903—1904, 1904—1905 И 1905—1906 ШКОЛСКУ ГОДИНУ

Statistique de l' examen de maturité pour 1902—1903, 1903—1904, 1904—1905 et 1905—1906 année scolaire

(сврлетак)

По годинама живота било је кандидата у проценту:

У ГИМНАЗИЈАМА	1903 г.												1904 г.											
	О												Д											
	18	19	20	21	22	23	24	25	26	свега	18	19	20	21	22	23	24	25	26	свега				
I београдској	1613	45.16	19.37	645	322	645	—	322	100.00	1395	32.56	27.89	1394	4.65	2.08	—	—	—	—	100.00				
II »	968	45.16	29.03	323	1290	—	—	—	100.00	2292	35.42	29.17	833	2.08	—	—	—	—	—	100.00				
III »	217	32.92	41.30	1087	870	217	217	—	100.00	2778	38.89	13.89	1111	2.78	5.55	—	—	—	—	100.00				
заједарској	100.00	—	—	—	—	—	—	—	100.00	6.67	20.00	46.67	26.66	—	—	—	—	—	—	100.00				
крагујевачкој	1333	26.67	53.33	—	—	6.67	—	—	100.00	31.25	18.75	25.00	12.50	12.50	—	—	—	—	—	100.00				
нишкој	588	58.82	5.88	1765	11.77	—	—	—	100.00	15.00	20.00	50.00	5.00	5.00	—	—	—	—	—	100.00				
пожаревачкој	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10.53	31.58	31.58	15.79	7.89	2.63	—	—	—	—	100.00				
уљичкој	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23.53	17.65	41.17	17.65	—	—	—	—	—	—	100.00				
Свега	922	40.43	30.49	780	780	2.84	0.71	0.71	100.00	1888	30.04	30.47	1288	4.29	2.58	0.86	—	—	—	100.00				

У ГИМНАЗИЈАМА	1905 г.												1906 г.											
	О												Д											
	18	19	20	21	22	23	24	25	26	свега	18	19	20	21	22	23	24	25	26	свега				
I београдској	909	53.25	23.38	649	390	2.59	—	—	100.00	690	51.72	27.59	862	—	5.17	—	—	—	—	100.00				
II »	667	46.67	43.33	333	—	—	—	—	100.00	11.11	33.33	44.44	741	—	3.71	—	—	—	—	100.00				
III »	2368	35.53	23.68	1316	263	1.32	—	—	100.00	15.63	25.00	25.00	18.75	7.81	4.69	1.56	—	—	—	100.00				
заједарској	—	35.71	42.86	14.29	7.14	—	—	—	100.00	14.29	35.71	28.57	14.29	14.29	7.14	—	—	—	—	100.00				
крагујевачкој	769	43.59	12.82	25.64	10.26	—	—	—	100.00	21.74	34.78	17.39	17.39	8.70	—	—	—	—	—	100.00				
нишкој	3214	14.29	25.00	21.43	3.57	—	—	—	100.00	25.00	25.00	25.00	18.76	3.12	—	—	—	—	—	100.00				
пожаревачкој	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.17	33.33	25.00	12.50	20.33	—	—	—	—	—	100.00				
уљичкој	1429	21.42	50.00	14.29	—	—	—	—	100.00	10.00	50.00	10.00	20.00	—	10.00	—	—	—	—	100.00				
Свега	1474	39.93	26.62	1295	3.96	1.44	—	0.36	100.00	13.49	35.32	26.59	13.49	5.95	3.17	1.59	0.40	—	—	100.00				

Просечна година живота једног кандидата износила је у ги-

мназијама:

	1903 г.	1904 г.	1905 г.	1906 г.
I београдској	19·68	19·86	19·56	19·59
II београдској	19·64	19·38	19·43	19·67
III београдској	20·07	19·39	19·39	20·06
зајечарској	18·00	19·93	19·93	19·86
крагујевачкој	19·67	19·56	19·87	19·57
нишкој	19·71	19·85	19·61	19·62
пожаревачкој	—	19·87	—	20·29
ужичкој	—	19·53	19·64	19·80
Свега	19·79	19·65	19·85	19·81

По рођењу у државама било је кандидата у проценту у гимназијама, родом

1903 год.	из Србије	ван Србије
I београдској	83·87	16·13
II београдској	90·32	9·68
III београдској	86·96	13·04
зајечарској	100·00	—
крагујевачкој	100·00	—
нишкој	100·00	—
Свега	90·07	9·93

1904 год.	из Србије	ван Србије
I београдској	90·70	39·30
II београдској	91·67	8·33
III београдској	83·33	16·67
зајечарској	93·33	6·67
крагујевачкој	100·00	—
нишкој	100·00	—
пожаревачкој	94·73	5·27
ужичкој	100·00	—
Свега	92·70	7·30

1905 год.	из Србије	ван Србије
I београдској	87·01	12·99
II београдској	93·33	16·67
III београдској	92·11	17·89
зајечарској	100·00	—
крагујевачкој	97·44	12·56
нишкој	100·00	—
пожаревачкој	97·14	2·86
ужичкој	100·00	—
Свега	93·61	6·39

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

1906 год.	из Србије	ван Србије
I београдској	91·38	8·62
II београдској	85·19	14·81
III београдској	96·88	3·12
зајечарској	100·00	—
крагујевачкој	91·30	8·70
нишкој	93·75	16·25
пожаревачкој	87·50	22·50
ужичкој	90·00	10·00
Свега	92·46	7·54

Напред смо видели колико је кандидата који округ дао појединим гимназијама. Сад ћемо у прегледима овим изнети проценте тих кандидата по гимназијама.

Тако, од сто ђака који су били из Србије, било је:

ИЗ ОКРУГА	У ГИМНАЗИЈАМА						
	I београдској	II београдској	III београдској	зајечарској	крагујевачкој	нишкој	свега
1903 г.							
београдског	—	7·14	2·50	—	—	—	2·36
ваљевског	—	—	10·00	—	6·67	11·76	5·51
врањског	—	—	—	—	—	—	—
крагујевачког	7·69	—	2·50	—	52·00	—	8·67
крајинског	3·85	—	2·50	—	—	—	1·58
крушевачког	7·69	3·58	2·50	—	6·67	5·89	4·72
моравског	3·85	—	7·50	—	13·35	—	4·72
нишког	7·69	7·14	5·00	—	—	35·29	9·44
пиротског	—	—	2·50	—	—	11·76	2·36
подринског	3·85	—	22·50	—	—	5·89	8·67
пожаревачког	—	10·72	12·50	—	6·67	5·89	7·88
рудничког	3·85	10·72	2·50	—	6·67	—	4·72
смедеревског	—	7·14	—	100·00	6·67	—	2·36
тимочког	—	—	—	—	—	—	0·78
топличког	—	—	2·50	—	—	11·76	2·36
ужичког	7·69	17·85	10·00	—	—	—	8·67
града Београда	53·84	35·71	15·00	—	—	11·76	25·20
Свега	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00

ИЗ ОКРУГА

У Г И М Н А З И Ј А М А

ИЗ ОКРУГА	У Г И М Н А З И Ј А М А								
	I београдској	II београдској	III београдској	зајечарској	крагујевачкој	нишкој	пожаревачкој	ужичкој	свега
1906 г.									
београдског	—	4:35	3:23	—	—	—	4:76	—	1:72
ваљевског	3:77	8:69	4:84	—	—	—	—	—	3:00
врањског	—	4:35	1:61	—	—	20:00	—	—	3:44
крагујевачког	7:55	8:69	8:06	—	66:67	13:33	9:52	—	13:30
крајинског	3:77	4:35	4:84	21:44	4:76	—	—	—	4:29
крушевачког	9:42	4:35	1:61	7:14	4:76	3:33	—	—	4:29
моравског	5:66	4:35	4:84	—	4:76	6:68	—	—	4:29
нишког	1:90	13:04	6:46	—	—	23:33	—	—	6:44
виrotског	—	—	—	—	—	10:00	—	—	1:29
подринског	9:42	4:35	8:06	—	—	—	—	11:11	5:15
пожаревачког	5:67	—	1:61	7:14	—	3:33	66:67	—	8:57
рудничког	3:78	4:35	3:23	—	14:29	3:33	—	—	3:87
смедеревског	9:42	8:69	6:46	—	4:76	—	14:29	11:11	6:37
тимочког	—	—	—	5:14	—	3:33	—	—	3:87
тошличког	—	4:35	—	—	—	3:33	—	—	0:86
ужичког	5:66	4:35	4:84	—	—	3:33	4:76	77:78	6:87
чабанског	1:90	4:35	4:84	—	—	—	—	—	2:14
града Београда	32:08	17:39	35:48	7:14	—	6:68	—	—	19:74
Свега	100:00	100:00	100:00	100:00	100:00	100:00	100:00	100:00	100:00

Много је више било кандидата који су рођени по градовима, него по селима. Према томе, у проценту било је ових кандидата

у гимназијама

1903 год.

	грађана	сељана
I београдској	100:00	—
II београдској	82:14	17:86
III београдској	80:00	20:00
зајечарској	100:00	—
крагујевачкој	53:33	46:67
нишкој	88:24	11:76
Свега	82:68	17:32

у гимназијама

1904 год.

	грађана	сељана
I београдској	82:05	17:95
II београдској	77:23	22:77
III београдској	83:33	16:67
зајечарској	64:28	35:72
крагујевачкој	75:00	25:00
нишкој	90:00	10:00
пожаревачкој	63:89	36:11
ужичкој	76:47	23:53
Свега	76:81	23:19

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

у гимназијама	1905 год.	
	грађана	сељана
I београдској	85·07	14·93
II београдској	82·14	77·86
III београдској	85·71	14·29
зајечарској	64·28	35·72
крагујевачкој	68·42	31·58
нишкој	78·57	21·43
пожаревачкој	64·71	35·29
ужичкој	71·43	28·57
Свега	78·16	21·84

у гимназијама	1906 год.	
	грађана	сељана
I београдској	81·13	18·87
II београдској	82·61	17·39
III београдској	77·42	22·58
зајечарској	85·72	14·28
крагујевачкој	71·43	28·57
нишкој	76·67	23·33
пожаревачкој	66·67	33·33
ужичкој	77·78	22·22
Свега	77·68	22·32

Напред смо видели и колико је који ред занимања дао кандидата ових у поједине гимназије. У прегледима овим износимо проценте кандидата по занимању родитељском. (Види табеларни преглед на страни 372 и 373).

У години 1903 у свима гимназијама било је највише кандидата трговачких синова, затим синова државних чиновника, а најмање служитељских синова.

У години 1904 било је највише синова државних чиновника, па онда трговачких, а најмање служитељских.

У години 1905 и 1906 било је највише трговачких синова, затим синова државних чиновника, а најмање служитељских.

Ако синове трговачких и државних чиновника узмемо у једну групу, а у другу синове свих осталих занимања, па их међусобно поредимо, наћи ћемо, да је на стотину првих долазило других у години

1903	114
1904	110
1905	87
1906	102

У Г И М Н А З И Ј А М А	БИЛО ЈЕ КАНДИДАТ ОД РОДИТЕЉА										
	СВЕШТЕНИКА	АРХАНЈИЧ И-ПОВНИКА	ОПШТИНСКИХ И ПРИВАТНИХ ЧИ-ПОВНИКА	АВАКАТА, ЛЕКАРА, АПОТЕКАРА	НАСТАВНИКА	ТРОЈАНА	ЗАНАТЛИЈА	ЗЕМЉОРАДНИКА	САЈЛУ	АР. ЗАМКНАЈА	СВЕГА
1903 ГОД.											
I београдској	9-68	19-35	9-68	16-13	6-45	29-08	—	—	3-23	6-45	100-00
II »	6-45	25-81	12-90	6-45	3-23	16-13	16-13	9-67	—	3-23	100-00
III »	4-34	26-08	—	8-70	10-87	23-91	8-70	8-70	8-70	—	100-00
заједарској	—	—	—	—	6-66	26-67	100-00	—	—	—	100-00
крагујевачкој	6-66	13-33	—	6-66	6-66	29-41	17-65	20-01	—	20-01	100-00
нишкој	5-88	23-53	5-88	5-88	—	—	—	11-77	—	—	100-00
Свега	6-38	22-70	5-67	9-22	6-38	24-11	9-22	8-51	3-55	4-26	100-00
1904 ГОД.											
I београдској	4-65	16-28	4-65	6-98	9-30	30-23	6-98	13-96	2-32	4-65	100-00
II »	8-83	27-08	2-08	4-17	16-67	18-75	12-50	6-25	—	4-17	100-00
III »	—	47-22	—	5-56	2-78	19-43	5-56	8-33	5-56	5-56	100-00
заједарској	6-67	33-33	—	—	—	33-33	6-67	20-00	—	—	100-00
крагујевачкој	18-75	18-75	—	6-25	—	12-50	6-25	18-75	—	18-75	100-00
нишкој	—	35-00	5-00	—	5-00	30-00	15-00	5-00	—	5-00	100-00
пожаревачкој	5-26	15-79	5-26	7-90	7-90	18-42	5-26	18-42	—	15-79	100-00
ужицкој	5-88	11-76	—	—	11-76	11-76	23-54	23-54	—	11-76	100-00
Свега	5-58	25-75	2-58	4-72	8-16	21-89	9-44	12-87	1-29	7-92	10-000

WWW.LIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У Г И М Н А З И Ј А М А

БИЛО ЈЕ КАНДИДАТА ОД РОДИТЕЉА

Свештеника
Арханђела Чи-
новника
Општинских и
приватних Чи-
новника
Завоката, лека-
ра, апотекара
Наставника
Трговца
занатлија
земљорадника
сваку
Др. занимања

1905 год.

I београдској	9-09	23-38	1-30	9-09	24-68	7-19	10-39	—	5-19	100-00
II	10-00	36-67	—	10-00	30-00	—	10-00	—	—	100-00
III	7-89	38-16	2-63	3-95	25-00	3-95	6-58	—	3-95	100-00
заједничкој	14-29	—	7-14	—	50-00	14-29	7-14	—	7-14	100-00
крагујевачкој	10-26	12-82	7-69	5-13	35-90	15-38	10-26	—	2-56	100-00
нишкој	7-14	21-43	—	3-57	28-58	7-14	3-57	—	7-14	100-00
пожарничкој	5-71	20-00	2-86	5-71	37-15	2-86	5-71	2-86	8-57	700-00
уљачкој	21-42	7-14	—	14-29	7-14	28-58	14-29	—	7-14	100-00
Свега	9-26	24-60	2-56	5-11	28-75	7-67	8-31	0-32	4-79	100-00

1906 год.

I београдској	5-17	32-76	6-90	1-73	29-31	10-35	5-17	—	5-17	100-00
II	7-41	7-41	7-41	11-11	25-22	7-41	3-70	7-41	7-41	100-00
III	7-81	34-38	—	6-25	20-31	12-50	12-50	1-56	—	100-00
заједничкој	7-14	21-43	—	14-29	35-72	7-14	—	—	7-14	100-00
крагујевачкој	8-70	13-04	8-70	—	30-42	13-04	8-70	4-35	8-70	100-00
нишкој	3-13	12-50	3-13	9-37	25-00	9-37	12-50	6-26	9-37	100-00
пожарничкој	12-50	4-16	4-16	4-16	37-50	4-16	16-68	—	16-68	100-00
уљачкој	20-00	10-00	—	10-00	40-00	—	10-00	10-00	—	100-00
Свега	7-53	21-83	3-97	5-95	27-78	9-52	9-13	2-78	5-95	100-00

Сад ћемо само у неким најважнијим статистичким моментима учинити поређење између године 1903 и 1906, те ћемо видети разлику у овом периоду од три године.

Тако, на испиту зрелости било је године

у гимназијама	1903	1906
I београдској	31	58
II београдској	31	27
III београдској	46	64
зајечарској	1	14
крагујевачкој	15	23
нишкој	17	32
пожаревачкој	—	24
ужичкој	—	10
Свега	141	252

За ове три године прираштај кандидата износи 111.

Годишњи је прираштај 37, што у проценту износи 26·24.

Од сто кандидата који су се пријавили за полагање испита зрелости било је

у гимназијама	1903 год.	1906 год.
I београдској	21·99	23·02
II београдској	21·99	10·71
III београдској	32·62	25·40
зајечарској	0·71	5·56
крагујевачкој	10·64	9·13
нишкој	12·05	12·69
пожаревачкој	—	9·52
ужичкој	—	3·97
Свега	100·00	100·00

Испит зрелости положило је начисто

у гимназијама	1903 год.	1906 год.
I београдској	19	48
II београдској	28	12
III београдској	33	47
зајечарској	1	14
крагујевачкој	9	18
нишкој	6	28
пожаревачкој	—	15
нишкој	—	10
Свега	96	192

Од сто кандидата положило је испит начисто

у гимназијама	1903 год.	1904 год.
I београдској	61·19	82·76
II београдској	90·32	40·74
III београдској	71·74	73·44
зајечарској	100·00	100·00
крагујевачкој	90·00	78·26
нишкој	35·29	87·50
пожаревачкој	—	62·50
ужичкој	—	100·00
Свега	68·08	76·19

На сто кандидата који су у години 1903 положили испит зредости начисто долазило је таквих кандидата 112 у години 1906.

Одбијених на три месеца било је

у гимназијама	1903 год.	1906 год.
I београдској	6	3
II београдској	—	4
III београдској	6	12
зајечарској	—	—
крагујевачкој	4	4
нишкој	7	—
пожаревачкој	—	—
ужичкој	—	—
Свега	23	23

Од сто кандидата било је одбијених на три месеца

у гимназијама	1903 год.	1906 год.
I београдској	19·35	5·17
II београдској	—	14·41
III београдској	13·04	18·75
зајечарској	—	—
крагујевачкој	26·67	17·39
нишкој	41·18	—
пожаревачкој	—	—
ужичкој	—	—
Свега	16·31	9·13

Односна размера у овом погледу између године 1903 и 1906 била је као 100:56.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Одбијених на годину дана било је

у гимназијама	1903 год.	1904 год.
I београдској	4	4
II београдској	3	9
III београдској	4	5
зајечарској	—	—
крагујевачкој	2	—
нишкој	4	4
пожаревачкој	—	7
ужичкој	—	—
Свега	17	29

У проценту било је одбијених на годину дана

у гимназијама	1903 год.	1906 год.
I београдској	12·90	6·90
II београдској	9·67	33·33
III београдској	8·69	14·06
зајечарској	—	—
крагујевачкој	13·33	—
нишкој	23·53	12·50
пожаревачкој	—	29·16
ужичкој	—	—
Свега	12·05	11·51

На сто кандидата одбијених на годину дана у години 1903 долазило је таквих 96 у години 1906.

Ако број кандидата који су били на испиту зрелости у гимназијама поредимо с бројем мушких становника, и то за 1903 и 1904 годину по попису становништва од 1900 год., а за 1905 и 1906 год. по попису од 1905 године, онда ћемо наћи, да је један кандидат долазило

године	на мушких становника
1903	9,087
1904	5,499
1905	4,421
1906	5,491

З. Р. П.

„Просветни Гласник“ излази у месечним свескама од 6 и више табака, на великој осмини. — Стаје годишње: за Србију 12 динара, за друге земље 15 динара (франака). — Прегилата се шаље Управи Државне Штампарије Краљевине Србије у Београду. — Рукописи се шаљу уредништву (Министарство просвете и црквених послова у Београду). Они се, на захтев писца, враћају.

Одговорни уредник **ВЛАД. Т. СПАСОЈЕВИЋ**

Краљице Наталије ул. бр. 82.

ШТАМПА

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА